

مجموعه سوال و جواب کتاب

مطالعات اجتماعی هشتم

متوسطه اول

تهیه کننده : فاطمه جوکار

مرداد ۱۳۹۷

درس اول : تعاون (۱)

۱- تعاون یعنی چه؟ تعاون به زبان ساده یعنی همکاری و یاری رساندن به یکدیگر.

۲- انسان ها در برابر چه چیزها و چه کسانی مسئول هستند؟ ما انسان ها در مقابل خداوند متعال، نسبت به خود، دیگران و محیطی که در آن زندگی می کنیم مسئول هستیم.

۳- چرا هیچ کس نمی تواند اعمال و رفتار و زندگی خود را از اجتماع جدا کند و نسبت به آنچه در جامعه می گذرد بی تفاوت باشد؟ از آنجایی که انسان هم موجودی اجتماعی و هم مسئول آفریده شده است، بنابراین هیچ کس نمی تواند اعمال و رفتار خود را از اجتماع جدا کند و بگوید من می خواهم زندگی آسوده ای داشته باشم.

۴- قرآن کریم درباره تعاون چه فرموده است؟ در کارهای نیک و پرهیزگاری یکدیگر را یاری کنید و در گناه و ستمکاری همکاری نکنید.

۵- حضرت علی (ع) در باره تعاون چه فرموده است؟ کسی که یک مشکل از مومنی رفع کند مانند کسی است که تمام عمرش را به عبادت سپری کرده است.

۶- همکاری نکردن در گناه یعنی چه؟ یعنی اینکه اگر کسی کار ناپسند یا گناهی انجام می دهد ما او را تشویق نکنیم یا طوری رفتار نکنیم که انگار با او موافق هستیم.

۷- جلوه های تعاون را نام ببرید؟ اظهار دوستی و محبت، همدلی و خوشحال کردن یکدیگر، هدیه دادن، کوشش برای ایجاد صلح و آشتی میان انسان ها، عیادت از بیمار، قرض دادن، رفع مشکلات مردم و یاری رساندن به آنها در گرفتاری ها، مشارکت کردن برای رفع نیازهای مالی فقرا، امر به معروف و نهی از منکر و.....

۸- سطوح تعاون را نام ببرید؟ خانواده و خویشاوندان، مدرسه، محله، شهر و روستا یا اعضای جامعه.

۹- همکاری و همدلی در خانواده چه فوایدی دارد؟ ۱- همکاری و همدلی در خانواده باعث صمیمیت و

محبت بیشتر بین اعضای خانواده می شود.

۲- با تقسیم وظایف و مسئولیت ها هر عضوی از خانواده احساس می کند که مفید است و همه کارهای خانه بر دوش یک نفر قرار نمی گیرد.

۱۰- نمونه ای از جلوه های تعاون در محیط خانواده را نام ببرید؟ پیامبر اکرم و امامان بزرگوار با اعضای خانواده خود کمال همکاری را داشتند و در کارهایی مانند دوشیدن شیر چهارپایان، آسیاب کردن گندم و نظافت خانه، همکاری می کردند.

۱۱- چند نمونه از جلوه های تعاون در مدرسه را نام ببرید؟ همکاری در نظافت کلاس و مدرسه، کمک به هم کلاسی هایی که در درس ضعیف هستند، همکاری در مراسم صبحگاهی و ...

۱۲- همدلی و همکاری بین افرادی که در یک محله زندگی می کنند چه فوایدی دارد؟ علاوه بر ایجاد صمیمیت و همبستگی، موجب می شود که کارها بهتر پیش برود.

۱۳- نمونه هایی از تعاون در سطح محله را نام ببرید؟ عیادت از همسایه بیمار، کمک و خوشامدگویی به همسایه جدیدی که به محله نقل مکان نموده، همکاری در نظافت و پاکیزگی محله و مراقبت از اموال عمومی و همکاری در جشن ها یا مراسم های مختلف.

درس دوم: تعاون (۲)

نکته: تعاون تنها به خانه و مدرسه و محله محدود نمی شود.

۱- انفاق چیست؟ افراد از طریق بخشش مال، علم، توانایی ها و وقت خود به کسانی که نیازمند هستند، یاری می رسانند، به این بخشش انفاق می گویند.

۲- افراد نیکوکار و موسسات خیریه چه نقشی در همیاری اجتماعی دارند؟ گاهی افراد نیکوکار در قالب سازمان های مردم نهاد و موسسات خیریه به یاری نیازمندان یا حل برخی از مشکلات جامعه می پردازند.

۳- برخی از موسسات خیریه و مردم نهاد را نام ببرید؟ انجمن حمایت از بیماران خاص، انجمن های نگهداری از معلولین و سالمندان، درمانگاه های خیریه، موسسات نگهداری و حمایت از ایتام و خیرین مدرسه ساز و کتابخانه ساز.

۴- وقف چیست؟ یکی دیگر از اقدامات بسیار خوب به منظور انفاق و تعاون در جامعه وقف است.

۵- در روزگاران قدیم معمولاً چه بناهایی وقف می شدند؟ مدرسه علمیه، پل، کاروانسرا، آب انبار و حمام عمومی

۶- موقوفات چیست؟ به اموال و دارایی هایی که وقف می شود موقوفات می گویند و کسی حق تصرف در آنها را ندارد یعنی تا ابد باید به همان صورت که واقف معین نموده است استفاده شود.

۷- علامت زیر نشانگر کدام سازمان است؟

سازمان اوقاف و امور خیریه

۸- شرکت های تعاونی چگونه تشکیل می شوند؟ هرگاه گروهی از مردم برای رفع نیازهای معیشتی و شغلی خود دور هم جمع شوند و بر طبق قانون تعاونی ها در فعالیتی سرمایه گذاری و همکاری کنند و در سود و زیان آن شریک شوند، در واقع یک شرکت تعاونی تاسیس کرده اند و هریک از آنها را عضو شرکت تعاونی می نامند.

۹- شرکت های تعاونی چه ویژگی هایی دارند؟ (۴ مورد)

۱- براساس قانون هر شرکت تعاونی حداقل با ۷ عضو رسمیت پیدا می کند.

۲- اعضا از بین خود هیئت مدیره ای را انتخاب می کنند.

۳- همه اعضای شرکت تعاونی در تصمیم گیری ها مشارکت می کنند و رای می دهند.

۴- در تعاونی همه افراد باهم برابر هستند یعنی هرکس با هر مقدار سرمایه عضو شود یک حق رای دارد. در حالی که در شرکت های غیر تعاونی هرکس سرمایه و سهامش بیشتر است قدرت بیشتری در تصمیم گیری ها دارد.

۵- در شرکت های تعاونی گروهی از افراد به طور داوطلبانه برای یک هدف مشترک تلاش می کنند.

۶- هدف شرکت های تعاونی معمولا حل مشکلات اقتصادی و ایجاد رفاه بهتر برای اعضای آن است.

۷- منافعی که از همکاری و فعالیت گروهی حاصل می شود به طور برابر و یکسان بین همه اعضا توزیع می شود.

۱۰- هدف شرکت های تعاونی چیست؟ حل مشکلات اقتصادی و ایجاد رفاه بهتر برای اعضای آن.

درس سوم: ساختار و تشکیلات دولت

۱- حکومت کشور ما به وسیله کدام قوا و زیر نظر چه کسی اداره می شود؟ حکومت کشور ما جمهوری اسلامی است که به وسیله سه قوه مقننه، قضائیه و مجریه زیر نظر مقام رهبری اداره می شود.

۲- قوه مجریه از چه کسانی تشکیل می شود؟ قوه مجریه همان دولت و سازمان های وابسته به دولت است.

۳- ریاست قوه مجریه برعهده چه کسی است و چه مسئولیت هایی دارد؟ ریاست قوه مجریه بر عهده رئیس جمهور است که پس از مقام رهبری عالی ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و قوانین مصوب مجلس را برعهده دارد.

نکته: رئیس جمهور پس از مقام رهبری عالی ترین مقام رسمی کشور است.

۴- رئیس جمهور چگونه انتخاب می شود؟ رئیس جمهور برای مدت چهار سال با رای مستقیم مردم انتخاب می شود و تنها برای یک دوره چهار ساله دیگر به صورت متوالی، انتخاب مجدد او مانعی ندارد.

۵- صلاحیت داوطلبان ریاست جمهوری را چه کسانی تایید می کنند؟ شورای نگهبان

۶- چه کسانی می توانند در رای گیری شرکت کنند؟ در روز رای گیری همه کسانی که ایرانی و تبعه جمهوری اسلامی ایران هستند (حتی افرادی که در خارج از کشور زندگی می کنند) می توانند در انتخابات شرکت کنند و به فرد مورد نظرشان رای بدهند.

نکته: حداقل سن رای دهندگان ۱۸ سال تعیین شده است.

۷- منظور از تنفیذ حکم رئیس جمهور چیست؟ پس از آنکه رئیس جمهور با حداکثر آرای مردم انتخاب شد، برای شروع کار حکم وی توسط رهبر امضا و تنفیذ می شود.

۸- مراسم تحلیف رئیس جمهور به چه منظوری صورت می گیرد؟ رئیس جمهور در مجلس شورای اسلامی با حضور نمایندگان مجلس و شورای نگهبان و رئیس قوه قضائیه در پیشگاه قرآن کریم سوگند یاد می کند که وظایف خود را به درستی انجام دهد.

۹- رئیس جمهور و دولتی که تشکیل می دهد در برابر چه کسانی مسئول هستند؟ در برابر ملت ایران، رهبر و مجلس شورای اسلامی مسئول هستند و باید پاسخگو باشند.

۱۰- هیئت دولت از چه کسانی تشکیل می شود؟ از رئیس جمهور، معاونان و وزیران.

۱۱- تشکیل کابینه توسط رئیس جمهور را توضیح دهید؟ رئیس جمهور در شروع کار خود، وزیرانی را انتخاب و به مجلس معرفی می کند. هر وزیر در برابر نمایندگان ملت در مجلس، برنامه های خود را ارائه می دهد. سپس نمایندگان درباره صلاحیت او برای وزارت، اظهار نظر می کنند. سپس درباره هر وزیر رأی گیری می شود و در صورتی که اکثریت نمایندگان مجلس به وزیر رأی اعتماد بدهند، او می تواند به عنوان وزیر، کار خود را شروع کند.

۱۲- منظور از وزارتخانه چیست؟ هر وزیر مسئول یک وزارتخانه است و ساختمانی که دفتر وزیر در آنجا قرار دارد، وزارتخانه نامیده می شود.

نکته: مقر هیئت دولت و وزارتخانه ها در تهران پایتخت کشور است.

درس چهارم: وظایف دولت

۱- منظور از شهروند چیست؟ منظور از شهروندان اتباع یک کشوراند.

۲- چه کسانی شهروندان ایران محسوب می شوند؟ همه کسانی که تابعیت دولت جمهوری اسلامی ایران را دارند، چه شهری باشند، چه روستایی و عشایر، چه در داخل کشور زندگی کنند و چه در خارج از کشور، شهروند ایران محسوب می شوند.

۳- شهروندان در رابطه با دولت چه حقوقی دارند؟ آنها حق دارند از خدمات دولت در زمینه های مختلف بهره مند شوند، و حق آزادی بیان، اظهار نظر و انتقاد داشته باشند.

۴- شهروندان یک کشور نسبت به دولت چه مسئولیت هایی دارند؟ شهروندان وظیفه دارند به قوانین و مقررات کشور احترام بگذارند و آنها را رعایت کنند، با دولت مشارکت و همکاری صمیمانه داشته باشند، مالیات خود را پردازند و در هنگام جنگ از کشور دفاع کنند.

۵- یکی از مهم ترین وظایف دولت را نام ببرید؟ اجرای قوانین و مصوبات مجلس (پس از تصویب مجلس شورای اسلامی)

۶- مهم ترین وظایف رئیس جمهور را نام ببرید؟ رئیس جمهور علاوه بر آنکه وزیران را هدایت و بین آنها هماهنگی ایجاد می کند، وظایف و اختیارات دیگری نیز دارد؛ برای مثال، امضای قراردادهایی که بین ایران و کشورهای دیگر بسته می شود، امضای استوارنامه سفیران کشور ما و پذیرش استوارنامه سفیران سایر کشورها، اعطای نشان های دولتی و...

نکته: یکی از اقدامات دولت ها تنظیم لایحه در امور مختلف است.

۷- چه کسانی حق نظارت بر فعالیت های دولت را دارند؟ نمایندگان مجلس بر فعالیت های دولت نظارت می کنند و حق سؤال کردن از رئیس جمهور و وزرا و یا استیضاح ایشان را دارند .

۸- نمایندگان مجلس چگونه بر فعالیت های دولت نظارت می کند؟ نمایندگان ممکن است از عملکرد رئیس جمهور یا هر یک از وزیران سؤال کنند . در این صورت رئیس جمهور یا وزیری که از او سؤال شده باید در مجلس حاضر شود و به سؤال نمایندگان پاسخ دهد . گاهی نیز ممکن است مجلس وزیری را استیضاح کند.

۹- هزینه های دولت شامل چه مواردی می شود؟ دولت فعالیت های مختلفی را در زمینه آموزش، بهداشت، اوقات فراغت، حفاظت از محیط زیست، مسکن، کشاورزی، صنعت و ... انجام می دهد همچنین دولت برای اقدامات عمرانی مثل ساختن پل، جاده، فرودگاه، نیروگاه برق و ... باید سرمایه گذاری کند.

۱۰- سه منبع اصلی درآمد در کشورمان را نام ببرید؟ درآمدهای حاصل از صادرات نفت، درآمدهای حاصل از مالیات، سایر درآمدها.

۱۱- دولت بیشتر درآمدهای خود را از چه راهی به دست می آورد؟ صادران نفت

۱۲- مالیات چیست؟ مالیات پولی است که بر طبق قانون، افراد و مؤسسات به دولت می پردازند تا در جهت اداره امور کشور، مورد استفاده قرار بگیرد.

۱۳- دولت علاوه بر صادرات نفت و دریافت مالیات از چه راه هایی می تواند درآمد کسب کند؟ درآمدی که دولت از بابت ارائه خدمات برق، آب، گاز و تلفن به مردم، به دست می آورد یا درآمدهای مربوط به خدماتی مانند صدور گواهینامه رانندگی، سند مالکیت، گذرنامه و نظایر آن، یا درآمدهای ناشی از سرمایه گذاری در صنایع بزرگ از دیگر درآمدهای دولت هستند.

۱۴- بودجه چیست؟ بودجه به زبان ساده یعنی پیش بینی دخل و خرج دولت یا همان درآمدها و هزینه ها. بودجه سندی است که دولت در آن درآمدها و هزینه های یک کشور را برای یک سال، معین می کند.

نکته: یکی از وظایف مهم دولت ها تنظیم لایحه بودجه است.

۱۵- تصویب لایحه بودجه بر عهده چه نهادی است؟ مجلس شورای اسلامی

نکته: مجلس بر درآمدها و هزینه های دولت نظارت می کند.

درس پنجم: آسیب های اجتماعی و پیشگیری از آنها

۱- نوجوانان چه گروه های سنی را تشکیل می دهند؟ گروه سنی دوازده تا هجده سال

۲- چرا نوجوانی دوره حساسی است؟ در این دوره، افراد از نظر جسمانی دچار تغییراتی می شوند

که به این تغییرات «بلوغ» می گویند. نوجوانان علاوه بر تغییرات جسمانی از نظر ذهنی و اجتماعی نیز تغییر می کنند. آنها در حال پشت سر گذاشتن کودکی و رسیدن به جوانی و بزرگسالی هستند.

۳- تغییرات دوره نوجوانی اغلب باعث بروز چه مسائلی می شود؟ تغییرات این دوره، اغلب باعث بروز مسائل مختلف عاطفی و احساسی در نوجوانان می شود.

۴- برخی از خصوصیات دوره نوجوانی و بلوغ را نام ببرید؟ شک و تردید، هویت جویی، هیجان طلبی و میل به تجربه کردن، استقلال طلبی، حساس شدن نسبت به خود.

نکته: نوجوانی فرصتی برای کسب شایستگی ها و مهارت های زندگی است.

۵- چرا در دوره نوجوانی افراد بیشتر در معرض آسیب های اجتماعی قرار می گیرند؟ در این دوره به

دلیل برخی خصوصیات که در دوران بلوغ به وجود می آید، افراد حساس ترند و ممکن است روحیه هیجانی و کنجکاوی آنها باعث شود که بیشتر در معرض آسیب های اجتماعی قرار بگیرند.

۶- کدام آسیب های اجتماعی جامعه را بیشتر تهدید می کند؟ پرخاشگری و نزاع و اعتیاد

۷- پرخاشگری و نزاع نتیجه کدام عامل است؟ کنترل نکردن خشم

۸- چه کسانی به افراد پرخاشگر تبدیل می شوند؟ افرادی که راه های درست ابراز خشم را یاد نگرفته و نمی توانند به طور معمول خشم خود را کنترل (مهار) کنند، به افراد پرخاشگر تبدیل می شوند و ممکن است در بزرگسالی نیز به این رفتار ادامه دهند.

۸- شکل های مختلف رفتار پرخاشگرانه را بیان کنید؟ رفتارهای پرخاشگرانه درجات گوناگون دارد و ممکن است به شکل های مختلفی مانند آزار و اذیت، کتک زدن، مسخره کردن و تحقیر دیگران، بی ادبی نمودن و ناسزا گفتن و شکستن و تخریب وسایل، بروز کنند.

۹- رفتار پرخاشگرانه چه اثراتی بر زندگی فرد می گذارد؟ نوجوانان پرخاشگر، تحمل کمی دارند. پرخاشگری همچنین مشکلاتی را در یادگیری و تحصیل به وجود می آورد و زمینه را برای سایر آسیب های اجتماعی فراهم می کند. گاهی پرخاشگری ممکن است اثرات جبران ناپذیری در زندگی فرد به وجود بیاورد.

۱۰- سه قاعده مهم در هنگام خشم و عصبانیت را نام ببرید؟ ۱- نباید به خودم صدمه بزنم. ۲- نباید به دیگران صدمه بزنم. ۳- نباید به وسایل یا اموال خودم و دیگران، صدمه بزنم.

۱۱- وقتی ما از دست کسی عصبانی هستیم چه رفتاری را باید از خود نشان بدهیم؟ (دو مورد)
*به خدا پناه ببریم و با گفتن ذکر و نام و یاد خدا خود را آرام کنیم.
*نفسهای عمیق بکشیم و از یک تا ده بشماریم.

*با رعایت سه قاعده ای که در بالا گفته شد، علت عصبانیت خود را مؤدبانه و آرام بیان کنیم.

*اگر نمی توانیم خود را آرام کنیم، محیط ناراحت کننده را ترک کنیم.

*برای آرام کردن خود از گفت و گو و مشورت با بزرگترها کمک بگیریم.

۱۲- وقتی دیگران از دست ما عصبانی هستند چه رفتاری باید از خودمان نشان بدهیم؟ (دو مورد)

*به آرامی از او سؤال کنیم چرا از دست ما عصبانی است و علت چیست؟

*به حرفهای طرف مقابل، خوب گوش کنیم و حرفهای او را قطع نکنیم.

*اگر اشتباهی مرتکب نشده ایم، با آرامش توضیح دهیم و اگر اشتباهی کرده ایم عذرخواهی کنیم و راهی برای جبران اشتباه، پیدا کنیم.

*اگر کسی از دست ما خیلی عصبانی است، به طوری که حاضر به شنیدن حرف های ما نیست و ممکن است به ما صدمه بزند، فوراً صحنه را ترک کنیم و از بزرگ ترها کمک بخواهیم.

۱۳ - حدیثی از امام علی(ع) در مورد خشم بیان کنید؟ خشم دشمن توست، پس آن را بر خود مسلط مگردان.

۱۴ - حدیثی از امام صادق(ع) را در مورد خشم بیان کنید؟ هر کسی مالک خشم خود نباشد، مالک عقل خود نخواهد بود.

۱۵ - چه چیزی باعث وابستگی فرد به مواد مخدر می شود؟ موادّ مخدرّ، موادی هستند که مصرف آنها تغییراتی روی سیستم عصبی ایجاد می کند و باعث کم شدن هوشیاری و بی حسی و بی حالی می شوند اما پس از تمام شدن اثر آن روی مغز، فرد حال بسیار بدی پیدا می کند و مجبور است دوباره به سمت آن ماده برود. به عبارت دیگر فرد به آن وابستگی پیدا می کند و حاضر است برای به دست آوردن آن ماده، هر کاری بکند.

۱۶ - افراد با چه بهانه هایی ممکن است به مواد مخدر گرایش پیدا کنند؟ (۱) بعضی از افراد ادعا می کنند برای فرار از مشکلات به این سمت کشیده شده اند. (۲) برخی از نوجوانان و جوانان که جرأت و مهارت «نه گفتن» را ندارند، تحت تأثیر دیگران قرار می گیرند و به خواسته های آنها پاسخ مثبت می دهند و فریب می خورند. (۳) بعضی دیگر از افراد از روی کنجکاوی یا خودنمایی و اینکه نشان دهند، دیگر بچه نیستند، سیگار و موادّ مخدرّ را تجربه (آزمایش) می کنند. در حالی که تجربه موادّ مخدرّ، خطرناک است و حتی با یکبار استفاده، فرد به دام آنها می افتد و به سادگی نمی تواند از شرّ آنها خلاص شود.

درس ششم: قوه قضائیه

۱ - چه کسانی از نوجوانان در برابر آسیب ها و تهدیدات محافظت می کنند؟ خود، خانواده، مدرسه و قانون

۲ - هر فرد چگونه می تواند از خود در برابر آسیب ها و تهدیدات محافظت کند؟ هر فرد نسبت به بدن و روح و روان خود مسئول است و باید از اعمال و رفتاری که به سلامتی بدنی و روانی او لطمه می زند، پرهیز کند. البته در این راه باید همیشه از خداوند متعال کمک بگیریم و از طریق نماز و دعا از او بخواهیم تا ما را یاری کند که در راه راست حرکت کنیم و به وسوسه های شیطانی تسلیم نشویم.

۳ - پدر و مادر در تربیت فرزندان از چه حقوقی برخوردار هستند؟ پدر و مادر در تربیت و مراقبت فرزندان، حق قانونی دارند. آنها حق دارند تا زمانی که فرزندان مستقل نشده اند، بر فعالیت های

آنها نظارت دقیق داشته باشند.

۴- قانون چگونه می تواند از افراد جامعه محافظت کند؟ قانون از حقوق همه افراد از جمله نوجوانان حمایت می کند. نیروی انتظامی (پلیس) برای برقراری امنیت و حفاظت از مردم تلاش و با کسانی که قوانین را نقض کنند، برخورد می کند.

۵- آیا پلیس برای محافظت از افراد جامعه از قدرت مطلق برخوردار است؟ پلیس قانون وضع نمی کند و قدرت نامحدود هم ندارد، بلکه پلیس نیز در چارچوب قوانین و تا جایی که قانون به او اجازه می دهد، می تواند عمل کند.

۶- نقش قوه قضائیه در کشور چیست؟ در هر جامعه ای باید نهادی وجود داشته باشد که عدالت اجتماعی را برقرار سازد، بر اجرای قوانین نظارت کند، با تخلفات برخورد کند و متخلفان را به مجازات برساند. این نهاد، «قوه قضائیه» است که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی افراد است.

۷- رئیس قوه قضائیه چگونه انتخاب می شود؟ بر طبق قانون اساسی، رئیس قوه قضائیه از سوی رهبر جمهوری اسلامی به مدت پنج سال انتخاب می شود.

۸- رئیس قوه قضائیه باید چه ویژگی هایی داشته باشد؟ باید فردی مجتهد، عادل، آگاه به امور قضایی و مدیر و مدبر باشد.

۹- وظایف قوه قضائیه را نام ببرید؟ ۱- رسیدگی به شکایت های مردم و حل اختلافات آنها ۲- کشف جرم، تعقیب و مجازات مجرمان ۳- اقدامات مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم ۴- گسترش عدل و آزادی های مشروع در جامعه ۵- نظارت بر حسن اجرای قوانین در سازمان ها و دستگاه های اداری ۱۰- یکی از مهم ترین وظایف قوه قضائیه چیست؟ حل کردن اختلافات مردم

۱۱- افراد از چه راه هایی می توانند اختلافات خود را حل کنند؟ در درجه اول از راه مسالمت آمیز و با گفت و گو موضوع را حل کنند و در این راه از افراد باتجربه تر و ریش سفیدان فامیل و شورای حل اختلاف محله کمک بگیرند و در صورتی که نتیجه ای حاصل نشد برای حل اختلاف به دادگاه مراجعه نمایند.

۱۲- به طور کلی دعوایی که در دادگاه مطرح می شوند، به چند دسته تقسیم می شوند؟ نام ببرید؟ به دو دسته تقسیم می شوند: دعوای (اختلافات) حقوقی و دعوای (اختلافات) کیفری

۱۳- منظور از شکایت های کیفری چیست؟ مثال بزنید. مربوط به اعمالی است که دادگاه برای فردی

که مرتکب جرمی شده است، مجازات تعیین می کند. نمونه هایی از دعاوی کیفری:

موقعیت (۱) در یک مغازه، فردی به هنگام اختلاف بر سر موضوعی با یک مشتری دیگر شروع به توهین و فحاشی و افترا زدن به او نمود و او را با قدرت نمایی تهدید کرد. به موجب قانون، فحاشی و افترا یا قدرت نمایی، جرم است و مجازات زندان دارد.

موقعیت (۲) در محله آقای صادقی فردی در منزل شخصی اش افراد بیمار را می پذیرد و از آنها حق ویزیت دریافت می کند. این فرد مجوز نظام پزشکی ندارد. در این موقعیت نیز به موجب قانون، اگر کسی بدون داشتن مدرک، خود را پزشک، مهندس، وکیل و... معرفی کند و بخواهد از راه فریب دیگران، منافعی را به دست آورد. «غصب عنوان» نموده و این کار، جرم است و مجازات زندان دارد.

۱۴ - منظور از دعاوی حقوقی چیست؟ مثال بزنید. مربوط به اعمالی است که دادگاه مجازاتی تعیین نمی کند بلکه افراد را ملزم می کند که تکالیفشان را انجام دهند یا حقوق قانونی دیگران را بدهند. نمونه هایی از دعاوی حقوقی :

موقعیت (۳) یکی از همسایگان خانم شریفی در هنگام ساختمان سازی به طور ناخواسته، قسمتی از خانه او را با لودر خراب کرده است. در این موقعیت دادگاه، میزان ضرر و زیان را تعیین می کند و فرد باید خسارات را بپردازد.

موقعیت (۴) آقای سعیدی ادعا می کند بخشی از زمین کشاورزی آقای محسنی را خریده و در آن درخت کاری نموده است اما آقای محسنی می گوید مقدار زمین تصرف شده مطابق با سندی که تنظیم شده، نیست. در این موقعیت نیز پس از رأی دادگاه، فردی که خطا کرده، باید حقوق دیگری را به او پس دهد.

۱۵ - اختلافات در دادگاه چگونه حل می شود؟ در دادگاه، قاضی مدارک خواهان (شاکی) و خوانده را مطالعه می کند و از آنها می خواهد تا دلایل خود را بیان کنند.

۱۶ - قاضی باید چه ویژگی هایی داشته باشد؟ قاضی باید فردی عادل و آشنا با قوانین باشد.

۱۷ - به چه کسی وکیل می گویند؟ وکیل کسی است که در رشته حقوق درس خوانده و به قوانین آشناست و پروانه (اجازه نامه) وکالت دارد.

۱۸ - قبل از نوشتن شکایت چه کار باید کرد؟ افراد می توانند قبل از نوشتن شکایت در مجتمع های

قضایی، با مشاور حقوقی در آن مجتمع مشورت کنند تا بدانند چگونه شکایت خود را مطرح کنند.

درس هفتم: ارتباط و رسانه

نکته: ارتباط برقرار کردن یکی از نیازهای مهم بشر است.

۱- چرا ارتباط داشتن برای انسان امری ضروری است؟ ارتباط، انسان را قادر می کند تا خواسته ها و نیازهای خود را به دیگران منتقل کند.

۲- انسان ها با چه روش هایی می توانند با یکدیگر ارتباط برقرار کنند؟ محبت کردن، تبادل افکار و اعتقادات، تبادل اطلاعات، در میان گذاشتن احساسات (اندوه و خوشحالی و) ...، حل کردن مسائل، درک کردن دیگران، همه و همه از طریق ارتباط بین انسانها میسر می شود.

نکته: به کمک وسایل ارتباط جمعی می توانیم حتی در سطح ملی و فراملی ارتباط برقرار کنیم.

۳- ارتباط چیست و عناصر آن کدامند؟ مثال بزنید. ارتباط یعنی جریان ارسال و دریافت پیام. بنابراین هر ارتباطی سه عنصر اصلی دارد: فرستنده (ارسال کننده پیام) گیرنده (دریافت کننده پیام) پیام. برای مثال وقتی به دوستی سلام می کنیم یا به او لبخند می زنیم، ما فرستنده یک پیام و دوستان گیرنده آن است. پیام هم سلام یا لبخند ماست.

۴- منظور از بازخورد چیست؟ اگر گیرنده نیز به فرستنده پیامی بفرستد و او را متوجه کند که معنی پیام را دریافت کرده به این عمل «بازخورد» می گویند.

۵- رسانه چیست؟ مثال بزنید. هر وسیله ای که پیامی را از فرستنده به گیرنده منتقل کند، رسانه نام دارد. در یک ارتباط کلامی، زبان یک رسانه است. بنابراین رسانه از ابزاری مانند زبان تا ابزارهای چاپی (علائم، کتابها، روزنامه ها و مجلات و) ... و ابزارهای الکترونیکی (تلفن، رادیو، تلویزیون، اینترنت و) ... را دربر می گیرد.

نکته: به علت اهمیت موضوع ارتباطات، در کشور ما وزارتخانه ای با عنوان «وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات» وجود دارد.

۶- وظیفه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات چیست؟ این وزارتخانه خدمات پستی، مخابراتی، رادیویی، صدا و تصویر را به مردم ارائه می کند و مسئولیت توسعه وسایل ارتباطی در کشور را به عهده دارد.

۷- برخی از شرکت ها و سازمان های تابعه وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات را نام ببرید؟ شرکت

پُست، سازمان فضایی ایران، سازمان فناوری اطلاعات ایران، موزه ارتباطات، پست بانک ایران(پست مالی)

درس هشتم: رسانه ها در زندگی ما

۱ - نمونه هایی از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره را نام برده و برای هر کدام مثال بیاورید؟ (۲مورد)

۱ - ارتباط سریع با دیگران: امروزه با تلفن همراه می توان به راحتی و سرعت بیشتر با دیگران مکالمه کرد یا برای آنها پیامک فرستاد.

۲ - بهره گیری از خدمات دولت الکترونیک: پرداخت قبض آب و برق و تلفن و ... به وسیله تلفن یا اینترنت از داخل منزل، ثبت نام حج و زیارت، ثبت نام کنکور، آگاهی از نتایج آزمون ها، صدور گواهینامه ، رزرو یا خرید بلیت هواپیما.

۳ - عملیات بانکی: افراد از طریق تلفن، دستگاه خودپرداز و اینترنت می توانند به شبکه بانکی متصل شوند و کارهایی مانند واریز کردن پول به حساب دیگران، گرفتن موجودی، دریافت صورت حساب یا برداشتن پول از حساب خودشان را انجام دهند.

۴ - دسترسی به اخبار: با استفاده از رایانه یا تلفن همراه متصل به اینترنت، می توان هر لحظه از اخبار سیاسی، اقتصادی، هواشناسی، ساعت حرکت قطارها و پروازها و از این قبیل اطلاعات، آگاه شد و روزنامه ها را به صورت آنلاین مطالعه کرد.

۲ - مزایای استفاده از فناوری نوین ارتباطی را بیان کنید؟ بسیاری از این فناوری ها موجب می شوند که در وقت و هزینه ها صرفه جویی شود، رفت و آمدها در شهرها کمتر شود و به علاوه بتوانیم در ۲۴ ساعت شبانه روز، و نه فقط در ساعاتی معین، از این خدمات بهره مند شویم.

۳ - رسانه های ارتباط جمعی چگونه بر فرهنگ عمومی تاثیر می گذارند؟ امروزه صاحب نظران معتقدند که رسانه های ارتباط جمعی، تأثیر زیادی بر سبک زندگی و هویت افراد می گذارند. آنها چنین بحث می کنند که رسانه ها می توانند موجب شوند که مردم به شیوه های خاصی فکر کنند و یا وقایع را همان طور که آنها می خواهند ببینند. به عبارت دیگر رسانه ها روی باورها و افکار و رفتار انسانها اثر می گذارند. این اثرات ممکن است مثبت یا منفی باشند.

۴ - برخی از اثرات منفی رسانه های جمعی را ذکر کنید؟ ۱ - رواج پر خاشگری میان نوجوانان ۲ - رواج

بی بند و باری اخلاقی از طریق اینترنت ۳- گسترش مصرف گرایی به وسیله آگهی های بازرگانی ۴- کم شدن تماس چهره به چهره افراد و کم شدن دید و بازدید های اقوام

۵- آگهی های بازرگانی به چه شیوه هایی در اختیار مردم قرار می گیرند؟ آگهی های بازرگانی ممکن است از رادیو و تلویزیون پخش شوند یا در مجلات و روزنامه ها به چاپ برسند، به صورت پیامک به تلفن های همراه ارسال شوند، از طریق رسانه های محیطی در خیابان ها و میادین به نمایش گذاشته یا در اینترنت ارائه شوند.

۶- تبلیغات و آگهی های بازرگانی چه تاثیری بر سبک زندگی افراد جامعه دارند؟ اثر تبلیغات از این نظر مهم است که آنها سعی می کنند راه و روش های مخصوصی برای لباس پوشیدن، غذا خوردن، خریدن اتومبیل، سرگرمی و ... را به همه افراد جامعه انتقال دهند و آن روش ها را تبدیل به فرهنگ عمومی و سبک زندگی کنند.

۷- هنگام استفاده از اینترنت باید چه مواردی را رعایت کرد؟ (۲ مورد)

*اعتیاد به بازی های رایانه ای یا اینترنت باعث اختلال در زندگی و تحصیل شما می شود. فقط ساعت خاصی را به این کار اختصاص بدهید.

*همه اطلاعاتی که در اینترنت وجود دارند، صحیح نیستند چون از سوی منابع و افراد مختلف منتشر می شوند. پس درباره درستی منبع و پایگاه آنها، تحقیق و پرس و جو کنید.

درس نهم: ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان

۱- اسلام چگونه ظهور کرد؟ اسلام در شبه جزیره عربستان و در میان مردمی که در جهالت و نادانی به سر می بردند، ظهور کرد.

نکته: شبه جزیره عربستان که جزیره العرب نیز نامیده می شود در جنوب غربی آسیا واقع شده است

۲- حجاز در کجا قرار دارد؟ حجاز از جمله مناطق کوهستانی واقع در غرب جزیره العرب است.

۳- شهرهای مهم منطقه حجاز را نام ببرید؟ شهرهای مکه، یثرب (مدینه) و طائف

۴- مردم عربستان به چه شیوه ای زندگی می کردند؟ آب و هوای گرم و خشک و کمبود آب، باعث شده بود که اغلب ساکنان عربستان زندگی صحرا نشینی داشته باشند و از طریق پرورش تعداد کمی دام از جمله شتر، نیازهای روزانه خود را تأمین کنند.

۵- مردم شبه جزیره عربستان به چه شغل هایی مشغول بودند؟ در مناطق برخورد از آب، مانند یثرب و یمن، کشاورزی رونق محدودی داشت. همچنین تعدادی از مردم عربستان از طریق کاروان های تجاری با نقاط مختلف داد و ستد می کردند. مکه و مدینه دو ایستگاه مهم تجاری بر سر راه جنوب به شمال شبه جزیره به شمار می رفتند.

۶- منظور از اعراب چه کسانی هستند و چگونه زندگی می کردند؟ ساکنان جزیره العرب را قوم عرب تشکیل می دادند. آنان به شکل قبیله ای زندگی می کردند. حتی ساکنان شهرها نیز وابستگی و خلق و خوی قبیله ای خود را حفظ کرده بودند. در آستانه ظهور اسلام بیشتر قبایل عرب، پراکنده و فاقد حکومت بودند.

نکته: اوضاع و شرایط اجتماعی و فرهنگی مردم عربستان در دوران پیش از بعثت، به گونه ای بود که از آن به عصر جاهلیت یاد می شود.

۷- ویژگی های عصر جاهلیت در عربستان را نام ببرید؟ (دو مورد)

۱- در آن زمان بیشتر عرب ها بت می پرستیدند و کعبه، خانه خدا را از بت های گوناگون پر کرده بودند. البته گروهی از عربها نیز پیرو حضرت ابراهیم و یا دین های یهود، مسیح و زردشت بودند.

۲- اعراب در دوران جاهلیت بهره چندانی از علم و دانش نداشتند و عده کمی از آنها می توانستند بخوانند و بنویسند.

۳- در آن دوره، زنان اغلب از مقام و موقعیت پایینی برخوردار بودند و برخی مردان حتی از داشتن فرزند دختر احساس حقارت می کردند.

۴- اعراب جاهلی نسبت به قبیله خود تعصب شدید و کورکورانه ای نشان می دادند. آنان بی توجه به اینکه حق با چه کسی است، از اعضای قبیله خود در برابر افراد دیگر قبایل دفاع و پشتیبانی می کردند.

۱۰- تعصب قبیله ای مردم عربستان موجب بروز چه مشکلاتی برای آنها می شد؟ موجب بروز کینه و حس انتقام جویی در میان قبایل مختلف عرب شده بود و جنگ و خونریزی های پیاپی را به دنبال داشت. از سوی دیگر کمبود غذا و سایر نیازهای زندگی نیز عامل دیگری برای گسترش درگیری های قبیله ای و رواج غارت گری بود.

نکته: حضرت محمد در خاندانی شریف و محترم در شهر مکه به دنیا آمد.

۱۱- چرا حضرت محمد(ص) را محمدامین می خواندند؟ آن حضرت تحت تأثیر محیط آلوده به شرک و فساد مکه قرار نگرفت و چنان به پاکدامنی و درستکاری مشهور شد که او را محمدامین می خواندند.

۱۲- حضرت محمد(ص) در چندسالگی و در کجا به پیامبری مبعوث شدند؟ حضرت محمد کوه های اطراف مکه و از جمله غار حرا را برای عبادت پروردگار یکتای خویش برگزید و اوقات زیادی را در آنجا می گذراند. در ۲۷ رجب سالی که آن حضرت به ۴۰ سالگی رسیده بود، فرشته وحی در غار حرا بر او نازل شد و فرمان پیامبریش را از جانب خداوند ابلاغ کرد.

۱۳- نخستین کسانی که به رسول خدا ایمان آوردند چه کسانی بودند؟ حضرت خدیجه و حضرت علی.

۱۴- رسول خدا در آغاز بعثت مردم را چگونه به پرستش خدای یگانه و روز رستاخیز دعوت می کردند؟ رسول خدا در آغاز بعثت به صورت فردی و پنهانی مردم را به پرستش خدای یگانه و ایمان به روز رستاخیز دعوت می کرد. در نتیجه این دعوت، تعدادی از مردم مکه به اسلام ایمان آوردند.

۱۵- دومین مرحله دعوت مردم به دین اسلام چگونه آغاز شد؟ پس از سه سال، پیامبر مأموریت یافت نخست خویشاوندان و سپس عموم مردم را آشکارا به اسلام دعوت نماید. در این مرحله از دعوت، رسول خدا علاوه بر آنکه مردم را به عبادت خدای یکتا فرا می خواند، پرستش بت ها را نکوهش می کرد و از سرانجام بد کافران سخن می گفت.

۱۶- چه کسانی در مکه از گسترش دین اسلام دچار بیم و هراس شدند؟ اشراف مکه به ویژه بزرگان قبیله قریش مانند ابولهب، ابوجهل و ابوسفیان

۱۷- چهار مورد از اقدامات مشرکان علیه پیامبر و مسلمانان در مکه را بیان کنید؟

۱- آنان نخست به حضرت محمد پیشنهاد کردند که ریاست قبیله و قوم و دریافت ثروت فراوان را بپذیرد و از عقاید خود دست بردارد.

۲- هر چه زمان می گذشت بر شدت سختگیری و شکنجه مشرکان افزوده می شد.

۳- آنان بدترین دشنام ها و تهمت ها را به رسول خدا نسبت می دادند و برخوردهای زشت و ناپسندی با آن حضرت می کردند.

۴- مشرکان همچنین برای جلوگیری از گسترش اسلام اقدام به آزار و شکنجه مسلمانان کردند. شماری از پیروان رسول خدا به ویژه تهیدستان یا بردگان مورد شدیدترین شکنجه ها قرار گرفتند.

۱۸- سه مورد از تهیدستان یا بردگانی که توسط مشرکان شکنجه شدند را نام ببرید؟ یاسر و همسرش

سمیه و پسرشان عمار و نیز بلال حبشی از جمله این افراد بودند.

۱۹- نخستین شهدای اسلام چه کسانی بودند؟ یاسر و سمیه

نکته: آزار و اذیت مشرکان نسبت به پیروان اسلام آن قدر افزایش یافت که پیامبر از مسلمانان خواست به حبشه مهاجرت کنند.

۲۰- منظور از تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان چیست؟ مشرکان پس از آنکه متوجه شدند با شکنجه و سرکوب نمی توانند مانع گسترش اسلام شوند، تصمیم گرفتند مسلمانان را تحریم کنند. از این رو، عهدنامه ای را امضا کردند که بر اساس آن هرگونه خرید و فروش و رابطه اجتماعی (ازدواج) با پیروان اسلام ممنوع شده بود.

۲۱- به دنبال تحریم مشرکان پیامبر و یارانش به کجا پناه بردند و چه مدت در آنجا ماندند؟ به دنبال این تحریم، رسول خدا و یارانش به پیشنهاد ابوطالب به یکی از درّه های اطراف مکه به نام «شعب ابوطالب» پناه بردند. آنها حدود سه سال شرایط بسیار سختی را در این درّه تحمل کردند. نکته: پس از هجرت پیامبر از مکه به یثرب نام این شهر به مدینه النبی، یعنی شهر پیامبر تغییر داده شد.

۲۲- منظور از انصار و مهاجرین چه کسانی هستند؟ در تاریخ اسلام به گروهی از ساکنان مدینه که با پیامبر پیمان بستند و آن حضرت را یاری کردند، انصار (یاری کنندگان) می گویند. همچنین گروه دیگری از مسلمانان که اموال و دارایی خود را رها نمودند و از مکه به مدینه رفتند، به مهاجرین (هجرت کنندگان) معروف هستند.

۲۳- اقدامات پیامبر پس از ورود به مدینه را نام ببرید؟ تأسیس مسجد، پیمان برادری به جای تعصب قومی و قبیله ای، پیمان نامه سیاسی

۲۴- نخستین اقدام مهم پیامبر پس از ورود به مدینه چه بود؟ نخستین اقدام مهم پیامبر پس از ورود به مدینه، ایجاد مسجدی برای انجام امور عبادی، اجتماعی، علمی و سیاسی بود.

۲۵- هدف پیامبر از ساخت مسجد چه بود؟ مسجد علاوه بر آنکه مکانی برای عبادت و اجرای مراسم مذهبی به شمار می رفت، مرکزی برای مشورت و تصمیم گیری درباره امور سیاسی و نظامی نیز بود؛ مسجد همچنین کانون اصلی سوادآموزی و فراگیری علم و دانش محسوب می شد.

۲۶- هدف پیامبر از ایجاد پیمان نامه برادری میان مسلمانان چه بود؟ مسلمانان ساکن مدینه یعنی

مهاجرین و انصار از قبایل مختلف بودند. بعضی از این قبایل در گذشته نسبت به هم کینه و دشمنی شدیدی داشتند. پیامبر به منظور ایجاد محبت و دوستی بین مسلمانان، آنها را دو به دو با یکدیگر برادر اعلام کرد.

۲۷- کدام اقدام پیامبر گامی در جهت ایجاد امت اسلامی بود؟ ایجاد پیمان نامه برادری میان مسلمانان
 ۲۸- هدف پیامبر از ایجاد پیمان نامه سیاسی در مدینه چه بود؟ علاوه بر مسلمانان، تعدادی از قبایل یهود نیز در شهر مدینه و اطراف آن سکونت داشتند. پیامبر لازم می دانست میان ساکنان مدینه اتحاد سیاسی برقرار شود. از این رو، پیمان نامه ای تنظیم شد و مسلمانان و یهودیان متعهد شدند که به آن عمل کنند.

۲۹- کدام اقدام پیامبر پس از ورود به مدینه در واقع اعلام رسمی تأسیس حکومت اسلامی به رهبری پیامبر در این شهر بود؟ پیمان نامه سیاسی
 ۳۰- جنگ های دوران پیامبر چه نامیده می شدند؟ به برخی از این جنگ ها غزوه و به برخی دیگر سریه گفته می شود.

۳۱- پیامبر همواره پیروانش را به رعایت چه اصولی در جنگ ها سفارش می کرد؟ پیامبر همواره پیروانش را به رعایت اصول اخلاقی و ارزش های انسانی در جنگ ها توصیه می نمود؛ او به ویژه سفارش می کرد با اسیران خوش رفتاری نمایند و از تخریب و غارت اموال مردم در جنگ پرهیز کنند. آن حضرت همچنین مراقب بود که مسلمانان همانند مشرکان رفتار نکنند.

۳۲- واقعه ی غدیر خم را توضیح دهید؟ رسول گرامی اسلام هنگامی که از آخرین سفر حج باز می گشت، دستور داد تا همه زائران خانه خدا در محلی به نام غدیر خم توقف کنند. سپس برای جمعیت حاضر خطبه ای طولانی خواند و از آنان پرسید: «چه کسی نسبت به مؤمنان در تصمیم گیری از خودشان برتر و اولی تر است؟»؛ مسلمانان یک صدا گفتند خدا و پیامبرش در این امر، اولی تر هستند. پیامبر سپس دست علی را بالا برد و فرمود: «ای مردم، هرکس که من پیشوای او هستم، پس این علی پیشوای اوست؛ خداوند، دوستداران او را دوست بدار و دشمنانش را دشمن باش. پس از آن، حاضران جانشینی پیامبر را به حضرت علی تبریک گفتند.

درس دهم: از رحلت پیامبر تا قیام کربلا

۱- پیامبر در چه سالی و در کجا وفات یافت؟ حضرت محمد در ۲۸ صفر سال ۱۱ هجری در مدینه

وفات یافت و در همان شهر به خاک سپرده شد.

۲- ماجرای سقیفه و جانشینی پیامبر را توضیح دهید؟ لحظاتی پس از رحلت رسول خدا عده ای از مهاجرین و انصار در مکانی به نام سقیفه گردآمدند و بدون توجه به وصیت پیامبر در غدیر خم ابوبکر را که از مهاجرین کهنسال بود به عنوان خلیفه و جانشین پیامبر برگزیدند.

۳- چرا امام علی(ع) در مقابل ماجرای سقیفه سکوت اختیار کردند؟ حضرت علی با سکوت خود مانع بروز تفرقه و درگیری میان مسلمانان شد تا اسلام پایدار بماند.

۴- پس از پیامبر به ترتیب چه کسانی خلیفه شدند؟ ابوبکر، عمر، عثمان و حضرت علی(ع)

۵- ابوبکر چند سال حکومت کرد و چه کسی را به جانشینی خود برگزید؟ خلیفه اول حدود دو سال خلافت کرد. او پیش از آنکه از دنیا برود، عمر بن خطاب را به جانشینی خود برگزید.

۶- مدت خلافت عمر چند سال بود؟ ۱۰ سال

۷- در زمان خلیفه دوم کدام مناطق فتح شدند؟ سپاهیان اعزامی از سوی خلیفه دوم، علاوه بر بخش وسیعی از ایران، کشورهای سوریه، لبنان، فلسطین و مصر را نیز فتح کردند.

۸- عثمان چگونه به خلافت رسید؟ عثمان، خلیفه سوم، توسط شورایی که عمر تعیین کرده بود به خلافت رسید.

۹- شیوه حکومت عثمان چگونه بود؟ در زمان او برخلاف دو خلیفه نخست، زندگی تجملاتی و شیوه اشرافی رواج یافت و اطرافیان و کارگزاران خلیفه با ثروت به دست آمده از فتوحات به خوش گذرانی مشغول شدند. خاندان بنی امیه که تا هنگام فتح مکه، با اسلام و پیامبر مخالفت و دشمنی ورزیده بودند، در این زمان به مقام های مهم دست یافتند و بر بیت المال مسلمانان مسلط شدند.

۱۰- سه تن از یاران پیامبر که توسط عثمان تبعید و مجازات شدند را نام ببرید؟ ابودر، عمار و مالک اشتر

۱۱- علت نارضایتی مردم از خلیفه سوم (عثمان) چه بود؟ عملکرد اطرافیان خلیفه سوم، نارضایتی گروهی از مسلمانان را برانگیخت. آنان از نقاط مختلف به مدینه آمدند و اعتراض خود را نسبت به عملکرد عاملانش اعلام کردند. امام علی تلاش زیادی کرد که مخالفان را آرام کند و مانع بروز درگیری و خونریزی شود، اما سرانجام معترضان خشمگین به خانه خلیفه هجوم بردند و او را کشتند.

نکته: امام علی فرزند ابوطالب در کعبه به دنیا آمد.

۱۲- در زمان سه خلیفه اول امام علی به انجام چه کارهایی مشغول بود؟ تفسیر قرآن، تربیت شاگردان و پاسخ گویی به سؤالات دینی مردم.

۱۳- علت شورش و جنگ علیه حکومت امام علی چه بود؟ اصرار علی بر عمل به قرآن و سنت پیامبر و اجرای عدالت، موجب مخالفت و دشمنی ریاست طلبان و ثروت اندوزان شد. این گروه چون اطمینان یافتند که امام به دلخواه آنان عمل نخواهد کرد، به فتنه جویی پرداختند.

۱۴- کدام جنگ ها در دوران حکومت امام علی (ع) اتفاق افتاد؟ سه جنگ جَمَل، صِفِّین و نَهْرَوَان

۱۵- نتیجه جنگ های جمل و صفین چه شد؟ امام در جنگ جمل بیعت شکنان را شکست داد. در صِفِّین امام علی به مقابله با سپاه معاویه رفت و آنها را ظالمین نامید. پایداری یاران حضرت علی به ویژه مالک اشتر آثار شکست را بر چهره سپاه ستمگر آشکار ساخت، اما در آخرین لحظات، نیرنگ عمروعاص مانع پیروزی سپاهیان امام علی شد.

۱۶- ویژگی ها و دستاوردهای حکومت امام علی را نام ببرید؟ ۱- ساده زیستی و مقابله با اشرافی گری ۲- تأکید بر عدالت ۳- برگزیدن افراد صالح به حکومت ولایات ۴- مدارا با مخالفان

۱۷- حضرت علی چند سال حکومت کردند؟ حدود ۵ سال

۱۸- پس از شهادت امام علی مردم کوفه با چه کسی بیعت کردند؟ امام حسن (ع)

۱۹- چرا امام حسن مجبور به صلح با معاویه شد؟ بسیاری از یاران و سپاهیان آن حضرت تمایلی به نبرد نداشتند و فقط گروه اندکی آماده جهاد بودند. این در حالی بود که معاویه، با وعده دادن پول و مقام، بسیاری از رؤسای قبایل و حتی یاران نزدیک امام را فریب داده و جذب خود کرده بود. در چنین اوضاعی، امام ناچار شد پیشنهاد صلح معاویه را بپذیرد و با شرایطی، خلافت را به او واگذار کند.

نکته: معاویه بعد از تحمیل صلح بر امام حسن در شام (سوریه) به خلافت نشست.

۲۰- ویژگی های حکومت معاویه را نام ببرید؟ (دو مورد)

۱- او سیاستمداری فریبکار بود و با دادن پول و مقام، اشخاص با نفوذ و قدرتمند را جذب خود می کرد. عمروعاص یکی از این افراد بود؛ او نقش مهمی در جلوگیری از شکست معاویه در جنگ صِفِّین داشت.

۲- معاویه به هیچ یک از تعهدات خود در پیمان صلح با امام حسن پایبند نماند.

۳- به دستور او بر منبر و در خطبه های نماز جمعه به امام علی بدگویی می شد. یاران و پیروان آن حضرت مورد آزار و شکنجه قرار می گرفتند.

۴- معاویه همچنین با توطئه ای، امام حسن را به شهادت رساند و فرزندش یزید را به جانشینی خود، انتخاب و خلافت را موروثی کرد.

۲۱- امام حسین(ع) چه کسی را برای بیعت با مردم راهی کوفه کرد؟ مسلم

۲۲- یزید چه کسی را به حکومت کوفه منصوب کرد؟ عبیدالله بن زیاد

۲۳- انگیزه ها و اهداف امام حسین از قیام عاشورا چه بود؟ امام حسین در وصیت نامه خویش، درباره هدف قیام خود فرموده است: «هدف من اصلاح امت جدّم رسول الله، امر به معروف و نهی از منکر و پیاده کردن سیره رسول الله و پدرم علی بن ابیطالب است».

درس یازدهم: ورود اسلام به ایران

نکته: هنگام ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان، خسرو پرویز بر ایران، حکومت می کرد.

۱- اوضاع ایران در آستانه حمله اعراب مسلمان چگونه بود؟ (۲ مورد)

۱- وقتی خسرو پرویز به دست پسر خود به قتل رسید، رقابت و دشمنی در درون دربار ساسانی، بیشتر شد؛ به طوری که در مدت چهار سال، بیش از ده نفر بر تخت شاهی نشستند.

۲- شورش های فرماندهان و دخالت آنها در رقابت های سیاسی، روحیه سپاهیان را تضعیف کرده و توان جنگی آنان را کاهش داده بود.

۳- مردم نیز به دلیل وجود نظام طبقاتی، بی عدالتی ها و تبعیض های اجتماعی و مالیات های سنگین، از حکومت ساسانیان ناراضی بودند.

۴- در اواخر دوره ساسانی، بر اثر طغیان رودهای دجله و فرات و شکسته شدن سدها، بخش های وسیعی از زمین ها و مزارع حاصلخیز در بین النهرین که منبع درآمد مهمی برای حکومت بود، از بین رفت. قحطی و شیوع بیماری های طاعون و وبا، اوضاع را بدتر کرد.

۲- چه کسی فرمان حمله به مرزهای حکومت ساسانیان و امپراتوری روم شرقی را صادر کرد؟ ابوبکر خلیفه اول

۳- در زمان خلافت چه کسی بخش اعظم ایران توسط اعراب فتح شد؟ عمر

- ۴- فرمانده ارتش ساسانی که در نبرد قادسیه مقابل سپاه اعراب ایستاد چه نام داشت؟ رستم فرخزاد
- ۵- نتیجه نبرد قادسیه چه بود؟ در این جنگ، رستم فرخ زاد، فرمانده سپاه ساسانی کشته شد و مدتی بعد تیسفون پایتخت ساسانیان با گنجینه ای از غنائم به تسخیر اعراب درآمد.
- ۶- مسلمانان در کدام جنگ ضربه نهایی را بر پیکر ارتش ساسانی وارد کردند؟ در نبردی که در «نهاوند» (در نزدیکی همدان) رخ داد، ضربه نهایی بر پیکر ارتش ساسانی وارد شد، به طوری که یزدگرد سوم، آخرین پادشاه ساسانی، دیگر نتوانست سپاهی را برای مقابله با اعراب مسلمان گردآوری کند.
- ۷- آخرین پادشاه ساسانی چه نام داشت و چگونه کشته شد؟ با ورود اعراب به خراسان، یزدگرد سوم به دست آسیابانی در مرو به قتل رسید.
- ۸- شیوه حکومت امویان چگونه بود؟ (۲مورد)
- ۱- امویان حکومت خود را بر پایه خشونت و ظلم بنا نهادند و چندان به دستورات دینی پای بند نبودند.
 - ۲- در آن دوره اشراف و سران قبایل عرب، بر بیشتر ولایات ایران، حکومت می کردند.
 - ۳- بنی امیه به قوم و نسب خود، فخرفروشی می کردند. آنان برخلاف نظر قرآن که برتری انسان را به تقوا و پرهیزگاری می داند، قوم عرب را برتر و شریف تر از سایر اقوام می پنداشتند.
 - ۴- در آن دوره، اقوام غیرعرب از جمله ایرانیان مورد تحقیر و توهین قرار می گرفتند و اجازه نداشتند مقام و منصب های مهم، مانند حکومت ولایات یا فرماندهی سپاه را عهده دار شوند.
- نکته: مرکز خلافت امویان در شهر شام (دمشق امروزی) بود.
- ۹- کدامیک از ائمه در دوران حکومت بنی امیه به شهادت رسیدند؟ امام حسن و امام حسین، امام سجاد و امام محمد باقر.
- ۱۰- یک مورد از شورش هایی که ایرانیان به خونخواهی امام حسین و علیه امویان در آن شرکت کردند را نام ببرید؟ قیام مختار ثقفی
- ۱۱- عباسیان چگونه به قدرت رسیدند؟ در اواخر حکومت اموی، آنها نمایندگان را به نقاط مختلف ایران از جمله خراسان فرستادند و مردم را به قیام علیه بنی امیه و حکومت یکی از افراد خاندان پیامبر دعوت کردند، اما نمی گفتند منظورشان از آن فرد چه کسی است. ایرانیان مسلمان و به ویژه

خراسانیان، دعوت عباسیان را پذیرفتند. سرانجام ابومسلم، سردار ایرانی در خراسان قیام کرد. او موفق شد امویان را شکست دهد و سقّاح از خاندان عباسیان را به خلافت برساند.

نکته: منصور، خلیفه دوم عباسی، شهر بغداد را بنا کرد و آن را مرکز خلافت عباسیان قرار داد.

۱۲- شیوه حکومت عباسیان چگونه بود؟ عباسیان نیز در ظلم و ستم، دست کمی از امویان نداشتند. خلفای عباسی از جمله منصور، هارون الرشید و متوکل، امامان شیعه را به سبب مبارزه با ظلم و ستم، به زندان انداختند و به شهادت رساندند. آنها نیز همچون امویان در کاخ ها به خوشگذرانی می پرداختند.

۱۳- تفاوت حکومت امویان و عباسیان در برخورد با ایرانیان چه بود؟ خلفای عباسی بر خلاف امویان از ایرانیان در سمت های مهمی چون وزارت و فرماندهی سپاه و حکومت شهرها، استفاده می کردند.

۱۴- چه کسی ابومسلم خراسانی را به قتل رساند؟ منصور عباسی

۱۵- چرا خلفای عباسی دستور قتل برمکیان را صادر کردند؟ این خاندان در زمان خلافت هارون، عهده دار وزارت و حکومت ولایات شدند و نفوذ و قدرت فراوان کسب کردند. خلیفه ناگهان بر آنان خشم گرفت و دستور داد آنها را از قدرت برکنار و زندانی کنند و به قتل برسانند.

۱۶- نخستین ایرانی که به دین اسلام مشرف شد چه نام داشت؟ سلمان فارسی

۱۷- چه کسی در جنگ احزاب پیشنهاد حفر خندق را داد؟ سلمان فارسی

۱۸- چند تن از یاران امام علی (ع) در صدر اسلام را نام ببرید؟ مقداد، ابوذر و عمار.

۱۹- ایرانیان چگونه به دین اسلام گرایش پیدا کردند؟ پس از آنکه اعراب مسلمان به سرزمین ما آمدند، مردم ایران به تدریج با دین اسلام آشنا شدند ایرانیان پس از درک پیام اسلام، داوطلبانه آن دین را پذیرفتند. پیام اسلام، برابری و برادری بود؛ این پیام برای مردم ایران که از امتیازات طبقاتی اشراف ناخشنود بودند، جذابیت فراوانی داشت.

نکته: پیام اسلام، برابری و برادری بود.

۲۰- چرا ایرانیان علاقه و ارادت خاصی به حضرت علی و فرزندان او پیدا کردند؟ امام علی در دوران حکومت خود هیچ برتری و امتیازی برای اعراب، نسبت به غیراعراب در نظر نمی گرفت. از این رو، ایرانیان علاقه و ارادت خاصی به آن حضرت و فرزندان او پیدا کردند.

۲۱- چه عاملی تاثیر زیادی بر توجه و گرایش مردم ایران به دین اسلام داشت؟ حضور امام رضا و خواهرش حضرت معصومه و برادرش حضرت شاه چراغ و دیگر امامزادگان در ایران.

درس دوازدهم: عصر طلایی فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی

۱- چه شرایطی زمینه شکل گیری حکومت های ایرانی در زمان عباسیان را فراهم کرد؟ خلافت عباسیان پس از یک قرن فرمانروایی، ضعیف شد و خلفا در اداره قلمرو پهناور خود ناتوان بودند.

۲- مهم ترین سلسله های ایرانی در فاصله قرن های سوم تا پنجم هجری کدامند؟ سلسله های طاهریان، صفاریان، علویان، سامانیان و آل بویه.

۳- کدام یک از سلسله ها ریشه و تبار ایرانی نداشتند؟ علویان

۴- بنیانگذار سلسله طاهریان چه کسی بود؟ طاهر ذو الیمینین

۵- مؤسس سلسله سامانیان چه کسی بود؟ امیر اسماعیل سامانی

۶- کدام سلسله های ایرانی توسط خلافت عباسی به حکومت منصوب شدند؟ طاهریان و سامانیان

۷- کدام سلسله های ایرانی بی اجازه و فرمان خلفای عباسی به قدرت رسیدند؟ صفاریان، علویان طبرستان و آل بویه.

۸- مؤسس سلسله صفاریان چه کسی بود و چگونه به قدرت رسید؟ یعقوب لیث، مؤسس سلسله صفاریان با پشتیبانی مردم سیستان و به خصوص گروه عیاران به قدرت دست یافت.

۹- روابط سیاسی طاهریان و سامانیان با خلافت عباسی چگونه بود؟ این دو سلسله روابطی دوستانه با خلافت عباسیان برقرار کردند و امیران این سلسله ها معمولاً نسبت به خلفا اظهار وفاداری و فرمانبری می کردند. البته طاهریان و سامانیان در اداره امور قلمرو خود مستقل بودند و اجازه نمی دادند نمایندگان خلیفه در امور داخلی آنان دخالت کنند.

۱۰- چرا خلفای عباسی دشمن علویان طبرستان بودند؟ زیرا علویان پیرو مذهب شیعه بودند و حکومت عباسیان را به رسمیت نمی شناختند و از آنان اطاعت نمی کردند.

۱۱- روابط حکومت آل بویه با خلافت عباسی چگونه بود؟ آل بویه بغداد را تصرف کردند و خلفای عباسی را تحت نفوذ و سلطه خود گرفتند.

نکته: علاوه بر علویان طبرستان، آل بویه نیز پیرو مذهب شیعه بودند.

۱۲- مهم ترین اقدامات فرمانروایان آل بویه چه بود؟ حرم مطهر امامان در نجف، کربلا و کاظمین بازسازی شد و مراسم روز عید غدیر و مجالس سوگواری امام حسین با شکوه برگزار می شد.

۱۳- نقش ایرانیان مسلمان در شکل گیری و گسترش تمدن اسلامی چه بود؟ ایرانیان سابقه ای طولانی در علم و دانش و هنر داشتند؛ آنان پس از پذیرش اسلام، از تمام توان و استعداد خود برای پیشرفت و گسترش فرهنگ و تمدن اسلامی، استفاده کردند.

۱۴- عالمان و دانشمندان ایرانی در چه رشته هایی آثار سودمندی ارائه کردند؟ عالمان ایرانی کتاب های زیادی در معارف اسلامی، تدوین کردند. در رشته تفسیر قرآن، آثار مهمی توسط اندیشمندان مسلمان ایرانی نوشته شد. در رشته های فلسفه، تاریخ، جغرافیا و موسیقی نیز دانشمندان مسلمان ایرانی، خوش درخشیدند. ایرانیان حتی در زبان و ادبیات عربی نیز پیشتاز بودند و قواعد صرف و نحو و دستور زبان و ادبیات عربی توسط ادیبان ایرانی تدوین شد.

۱۵- یکی از مهم ترین اقدامات علمی و فرهنگی ایرانیان در قرون نخست هجری چه بود؟ انتقال بخشی از میراث ادبی و تاریخی ایران باستان به جامعه اسلامی

۱۶- کدام نویسنده کتاب هایی با موضوع تاریخ پادشاهان و قهرمانان کهن ایرانی را از زبان پهلوی به زبان عربی ترجمه کرد؟ عبدالله بن مُقَفَّع [مشهور به روزبه ایرانی]

۱۷- کدام سلسله ها در رونق و شکوفایی فرهنگ و تمدن ایرانی- اسلامی نقش چشمگیری داشتند؟ سامانیان و آل بویه

۱۸- وزیران دانشمند و نامدار سلسله سامانیان را نام ببرید؟ خاندان جیهانی و خاندان بلعمی

۱۹- پس از ورود اسلام به ایران زبان گفتاری و اداری مردم چه بود؟ پس از ورود اسلام به ایران تا مدّت ها، عربی، زبان اداری ایران بود. فرمانها و نامه های اداری به زبان عربی نوشته می شد و دانشمندان نیز کتاب های خود را به عربی می نوشتند. مردم ایران اگرچه به عربی به عنوان زبان قرآن احترام می گذاشتند، اما همچنان به زبان فارسی، سخن می گفتند.

۲۰- از قرن سوم هجری به بعد در نتیجه علاقه امیران و وزیران کدام حکومت ها، رونق ادبیات فارسی آغاز شد؟ حکومت های صفاریان و سامانیان

۲۱- دو تن از شاعران دوره سامانی را نام ببرید؟ رودکی و فردوسی

نکته: مساجد از نخستین جلوه های مهم معماری ایرانی اسلامی بودند.

۲۲- جلوه‌هایی از هنر معماری در دوره اسلامی را نام ببرید؟ آرامگاه امیراسماعیل سامانی در بخارا و آرامگاه قابوس وشمگیر در گنبد قابوس از آن جمله اند.

درس سیزدهم: غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان

۱- سه سلسله ترک تباری که از اواخر قرن ۴ تا اوایل قرن ۷ هجری در ایران حکومت کردند، کدامند؟ غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان

۲- چرا حکومت غزنویان به این نام مشهور شدند؟ چون حکومت خود را از شهر غزنین (غزنه) آغاز کردند.

۳- حکومت غزنویان چگونه شکل گرفت؟ هنگامی که حکومت سامانیان به نهایت ضعف و ناتوانی رسید، محمود غزنوی که حاکم غزنه بود، خراسان را تصرف کرد. خلیفه عباسی نیز حکومت او را به رسمیت شناخت.

۴- اوضاع ایران در زمان غزنویان چگونه بود؟ سلطان محمود غزنوی به پشتوانه سپاه نیرومند خود در اغلب جنگها، پیروزی‌هایی به دست آورد و قلمرو غزنویان را تا ری در مرکز ایران گسترش داد. نکته: سلطان محمود غزنوی چندین بار به هندوستان لشکرکشی کرد.

۵- دلیل شهرت سلطان محمود غزنوی چیست؟ لشکرکشی به هندوستان

۶- هدف سلطان محمود از لشکرکشی به هندوستان چه بود؟ اگر چه این لشکرکی‌ها به بهانه رواج اسلام صورت می‌گرفت اما در اصل به طمع ثروت هنگفتی بود که در این کشور وجود داشت. وی در این لشکرکشی‌ها مناطقی از هندوستان را تصرف نمود و معبد سومنات را خراب کرد. او اسیران زیادی را با خود به سرزمینهای دیگر برد و ثروتها و غنائم زیادی به دست آورد که بخشی را به خلیفه عباسی پیشکش کرد.

نکته: پس از سلطان محمود، پسرش سلطان مسعود حکومت را به دست گرفت.

۷- دوران فرمانروایی سلطان مسعود چگونه بود؟ اگر چه، سلطان مسعود فرمانروایی بی باک و جسور بود اما تدبیر پدر را نداشت. او از سلجوقیان شکست خورد و مدتی بعد توسط سپاهیان شورشی خود به قتل رسید.

نکته: قدرت و حکومت غزنویان بر نیروی نظامی استوار بود.

۸- رابطه حکومت غزنویان با خلفای عباسی چگونه بود؟ رابطه آن ها دوستانه بود و سلاطین غزنوی به ویژه سلطان محمود، خود را مطیع و تابع خلافت عباسی می دانستند.

نکته: سلجوقیان پس از پذیرش اسلام به ماوراءالنهر مهاجرت کردند.

۹- موسس سلسله سلجوقیان کیست؟ یکی از نوادگان سلجوق (جدّ سلجوقیان) به نام طغرل

۱۰- پایتخت طغرل چه شهری بود؟ نیشابور

۱۱- اقدامات طغرل در جهت کسب قدرت را نام ببرید؟ او پس از تسخیر مناطق مختلف ایران به بغداد رفت و نخست حکومت شیعه مذهب آل بویه را برانداخت و سپس خطری را که از جانب خلافت فاطمی مصر متوجه خلافت عباسی بود، از میان برداشت.

۱۲- خلیفه عباسی به طغرل چه لقبی داد؟ چرا؟ خلیفه عباسی نیز به دلیل اقدامات طغرل، به او لقب «سلطان رکن الدین» داد و حکومت او را بر ایران و عراق تأیید کرد.

۱۳- آل ب ا رسلان که بود و چه کرد؟ آل ب ا رسلان، برادرزاده و جانشین طغرل بود و توانست با راهنمایی خواجه نظام الملک وزیر، رقیبان داخلی را سرکوب کند و بر قدرت و استحکام حکومت سلجوقی بیفزاید. آل ب ا رسلان همچنین به ارمنستان و گرجستان لشکرکشی کرد.

۱۴- سلجوقیان در چه جنگی امپراطوری روم شرقی را شکست دادند؟ نبرد ملازگرد

۱۵- نتیجه نبرد ملازگرد چه بود؟ بخش های وسیعی از آسیای صغیر به تصرف سپاهیان سلجوقی درآمد.

۱۶- اوضاع ایران در زمان ملکشاه سلجوقی چگونه بود؟ ملکشاه، پسر آل ب ا رسلان، از دیگر پادشاهان مشهور سلجوقی بود. وی مناطقی از ماوراءالنهر و شام را فتح کرد و حکومت سلجوقیان در دوره او به اوج قدرت رسید.

۱۷- محدوده قلمرو سلجوقیان را توضیح دهید؟ محدوده جغرافیایی ایران با زمان ساسانیان برابری می کرد و از ماوراءالنهر در شرق تا دریای مدیترانه در غرب گسترش یافته بود.

۱۸- پایتخت ملکشاه کدام شهر بود؟ اصفهان

۱۹- خوارزم کجاست؟ به شاهان آن سرزمین چه می گفتند؟ خوارزم، ناحیه ای حاصلخیز و آباد در جنوب دریاچه خوارزم (آرال) بود و از عهد باستان به شاهان آنجا، خوارزمشاه می گفتند.

۲۰- چرا پایه های حکومت خوارزمشاهیان چندان محکم نبود؟ زیرا از یک سو، خلیفه عباسی فرمانروایی آنها را به رسمیت نمی شناخت و از سوی دیگر، تسلطی بر فرمانروایان محلی نداشتند. در چنین شرایطی بود که چنگیزخان مغول به ایران هجوم آورد و حکومت خوارزمشاهی نتوانست در برابر حمله آنها ایستادگی کند و روزگار پررنجی برای ایرانیان آغاز گردید.

درس چهاردهم: میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی

۱- چرا از بین سه سلسله ترک تبار در ایران سلجوقیان از اهمیت بیشتری برخوردارند؟ سلجوقیان هم به سبب تأثیری که در تحولات ایران و سایر سرزمین های اسلامی و هم به سبب وسعت قلمروشان، اهمیت بیشتری داشتند.

۲- سلجوقیان تشکیلات اداری و حکومتی خود را برچه اساسی پایه گذاری کردند؟ براساس تشکیلاتی که از سامانیان و غزنویان به جای مانده بود. البته تشکیلات آن دوره ها نیز برگرفته از نظام اداری و حکومتی ایران باستان بود و در هر دوره تغییراتی نیز در آن پدید می آمد.

۳- در راس حکومت سلجوقی چه کسی قرار داشت؟ سلطان

نکته: در آن دوره، خلیفه عباسی بیشتر ریاست معنوی و دینی داشت و قدرت سیاسی و نظامی در اختیار سلاطین بود.

۴- سلاطین سلجوقی برای مشروعیت بخشیدن به قدرت خود چه اقداماتی انجام می دادند؟ سلاطین سعی می کردند برای مشروعیت بخشیدن به حکومت خود و جلب نظر مردم، خود را مطیع و پشتیبان دستگاه خلافت نشان دهند. اگرچه شاهان در امور مختلف با وزرا مشورت می کردند اما رأی و نظر آنها مافوق همه بود.

۵- شیوه حکومت سلاطین سلجوقی چگونه بود؟ در این دوره نیز سلاطین با ظلم و خودکامگی حکومت می کردند و منتقدان و مخالفان خود را به سختی مجازات می کردند. سلاطین زندگی پرتجملی داشتند و صاحب املاک و ثروت زیادی بودند.

۶- حکومت سلجوقی قدرت و عظمت خود را مدیون چه کسانی بودند؟ وزیران

۷- سلجوقیان قدرت خود را چگونه به دست آوردند؟ سلجوقیان، مردمانی گله دار و بیابان گرد بودند که با زور شمشیر، امور سیاسی و نظامی را در اختیار گرفتند، آنها از شهرنشینی و کشورداری بی خبر بودند و برای اداره قلمرو پهناور خود ناگزیر شدند از وزیران ایرانی استفاده کنند.

۸- وزیر سلطان طغرل چه نام داشت؟ عمیدالملک کندی

۹- وزیر آلب ارسلان و ملکشاه چه نام داشت؟ خواجه نظام الملک

۱۰- وزیران چه نقشی در اداره حکومت سلجوقی داشتند؟ در نتیجه تدبیر و مدیریت آنها، اوضاع اقتصادی و فرهنگی بهتر شد و کشاورزی، بازرگانی، صنعت، هنر و معماری رشد زیادی کرد.

۱۱- یکی از وظایف مهم وزیران چه بود؟ تنظیم رابطه سلطان با خلیفه و دیگر فرمانروایان

نکته: پس از ورود اسلام به ایران، کلاس های درس نخست در مساجد تشکیل می شد.

۱۲- مدارس نظامیه را چه کسی تاسیس کرد؟ مهم ترین آنها در کدام شهرها بودند؟ خواجه نظام الملک مدارس در شهرهای مختلف بنیان گذاشت که همگی آنها نظامیه خوانده می شدند و مهم ترین آنها نظامیه های نیشابور، اصفهان و بغداد بودند.

۱۳- چند تن از استادان و تحصیل کردگان نظامیه را نام ببرید؟ امام محمد غزالی، عالم بزرگ ایرانی از استادان نظامیه، همچنین سعدی، شاعر معروف نیز از دانش آموختگان مدارس نظامیه بود.

۱۴- کدام شهر در دوره سلجوقیان بزرگ ترین مرکز علمی، ادبی، و مذهبی ایران بود؟ خراسان

۱۵- در دوره سلجوقیان و غزنویان چه اقداماتی در جهت گسترش زبان و ادبیات فارسی صورت گرفت؟ لشکرکشی های محمود غزنوی و جانشینانش به هندوستان، موجب رواج زبان فارسی در آن دیار شد. سلجوقیان نیز با توسعه قلمرو خود به سمت غرب، زبان فارسی را در آسیای صغیر رواج دادند.

نکته: در ابتدای دوره سلجوقی، نامه ها و فرمان های حکومتی و دفترهای دیوانی از عربی به فارسی تغییر کرد.

نکته: در قرن های پنجم و ششم هجری، زبان ترکی زبان فرمانروایان بود.

۱۶- علت توسعه شهرها و رشد شهرنشینی در دوره سلجوقی چه بود؟ در دوره سلجوقی به سبب آرامش و رونق بازرگانی، شهر و شهرنشینی گسترش یافت؛ به طوری که در آن دوره شهرهای بزرگ و پرجمعیتی به وجود آمدند.

۱۷- سه مورد از شهرهای مهم و آباد دوره سلجوقی را نام ببرید؟ ری، نیشابور و اصفهان

۱۸- پیشرفت های هنر معماری در دوره سلجوقی را توضیح دهید؟

۱- در ساختن مساجد ایرانی، ابتکار خاصی به کار رفت و حیاط و چهار ایوان اطراف آن معمول گردید .

۲- در ساختن انواع گنبدها، برجها و منارهها، کاروانسراها و مدارس نیز الگوهای جدیدی در معماری به کار گرفته شد.

۳- آجرکاری و کاشی کاری در بناها به اوج زیبایی و شکوفایی رسید . کاشی کاری از ابتکارات مهم معماران ایرانی برای تزئین بناها بود.

۱۹- جلوه های مهم هنر دوره سلجوقی چه بود؟ (چهار مورد) خوشنویسی، تذهیب و ساختن جلد کتاب از چرم، ساختن ظروف سفالین لعاب دار و بدون لعاب و....

درس پانزدهم: حمله چنگیز و تیمور به ایران

۱- مغولان چه کسانی بودند؟ مغولان از اقوام بیابانگردی بودند که در سرزمین مغولستان واقع در شمال چین و جنوب سیبری می زیستند . آب و هوای سرد و خشک منطقه، موجب شده بود که آنها شیوه زندگی کوچ نشینی و دامداری را برگزینند . قبایل مغول تا پیش از چنگیزخان پراکنده بودند و حکومتی نداشتند.

۲- چرا مغولان به سرزمین های دیگر حمله می کردند؟ این قبایل به سبب افزایش جمعیت و کمبود مراتع ناگزیر بودند برای تأمین زندگی، به غارت یکدیگر و همسایگان روی آورند.

۳- قوانین چنگیز چه نام داشت و یکی از اصول مهم آن چه بود؟ چنگیز رئیس یکی از قبایل مغول بود که قبیله های مغول را زیر فرمان خود درآورد و حکومتی نیرومند تشکیل داد و برای اداره آن کشور، مجموعه قوانینی را با عنوان یاسای چنگیزی تدوین کرد و به اجرا گذاشت. یکی از اصول مهم یاسا آن بود کسانی که خود را تسلیم سپاه مغول می کردند، از قتل و غارت در امان بودند، اما آنان که مقاومت می کردند، باید قتل عام و غارت می شدند.

۴- مغولان پس از آنکه متحد شدند نخست به کدام سرزمین ها حمله کردند؟ آنها نخست به چین حمله و شهر ثروتمند پکن را تسخیر و غارت کردند . مغولان سپس با فتح سرزمین هایی در غرب مغولستان، به مرزهای ایران نزدیک شدند.

نکته: مغولان در زمان خوارزمشاهیان به ایران هجوم آوردند.

۵- بهانه چنگیز برای حمله به ایران چه بود؟ در زمان سلطان محمد خوارزمشاه وقتی اعضای یک کاروان تجاری مغول به یکی از شهرهای ایران آمده بودند، به دستور حاکم آن شهر به جرم جاسوسی دستگیر و کشته شدند. چنگیز خان این موضوع را بهانه قرار داد و با لشکری عظیم به ایران هجوم آورد.

۶- رفتار مغولان با ایرانیان چگونه بود؟ لشکریان مغول به چند گروه تقسیم شدند و به تعداد زیادی از شهرها و آبادی های ایران یورش بردند. هر جا که مقاومتی صورت می گرفت، ساکنان آنجا به طرز بی رحمانه ای قتل عام می شدند.

۷- چرا سلطان جلال الدین در مقابل مغولان موفق به پیروزی نشد؟ سلطان جلال الدین، پسر و جانشین سلطان محمد خوارزمشاه، شهادتی از خود نشان داد و در یک جنگ بر مغولان پیروز شد، اما به دلیل اختلافات و درگیری های داخلی، کاری از پیش نبرد. در آن شرایط حساس، برخی از سرداران و حاکمان محلی و نیز خلیفه عباسی نه تنها جلال الدین را یاری نکردند، بلکه با وی وارد جنگ شدند.

۸- یورش های مغولان به ایران چه آثار و نتایجی به دنبال داشت؟ (۲ مورد)

۱- هجوم هولناک چنگیز، یکی از فجایع تاریخ ایران بود. بر اثر این هجوم، بسیاری از ایرانیان جان باختند و تعداد زیادی به اسارت درآمدند یا آواره شدند.

۲- ترس و وحشت سراسر ایران را فراگرفت و مردم دچار سرخوردگی شدند. از این رو، میل به گوشه گیری و دوری از اجتماع در جامعه، رواج یافت.

۳- سپاهیان چنگیز در جریان هجوم به ایران، شهرها و آبادی های زیادی را ویران کردند و آسیب فراوانی به مزارع کشاورزی و قنات ها وارد آوردند.

۴- مغولان همچنین مساجد، مدارس و کتابخانه ها را خراب کردند و کتاب ها را سوزاندند.

۹- چه کسی مامور شد تا فتوحات مغولان را در ایران و دیگر بخش های جهان اسلام کامل کند؟ هلاکوخان

۱۰- اقدامات مهم هلاکوخان پس از رسیدن به حکومت چه بود؟ او، نخست اسماعیلیان ایران را از بین

برد و قلعه های آنان را ویران کرد؛ سپس با تسخیر بغداد و کشتن خلیفه، خلافت عباسی را

برانداخت. هلاکوخان پس از نابودی خلافت عباسی، حکومت ایلخانان را تأسیس کرد.

۱۱- هلاکو و فرزندانش چند سال بر ایران حکومت کردند؟ ۸۰ سال

۱۲- اوضاع ایران در دوران حکومت مغولان چگونه بود؟ در دوران فرمانروایی سلسله ایلخانان، ایران

از نظر سیاسی یکپارچه و متحد شد و حکام و سرداران محلی تحت حاکمیت و سلطه مغولان، قرار گرفتند.

۱۳- آخرین ایلخان مغول چه کسی بود؟ ابوسعید

۱۴- هم زمان با فروپاشی حکومت ایلخانان کدام قیام در ایران شکل گرفت؟ قیام سربداران از روستای باشتین در سبزوار.

۱۵- مردم سبزوار تحت تاثیر تعلیمات چه کسانی در مقابل ظلم حکام محلی ایستادند؟ شیخ خلیفه و شیخ حسن جوری

۱۶- حکومت سربداران توسط چه کسانی و چگونه تأسیس شد؟ ساکنان روستای باشتین که از زیاده خواهی و گستاخی مأموران حاکم مغولی خراسان به ستوه آمده بودند، به پا خاستند و مأموران مغول را مجازات کردند. آنان سپس با شعار « سر به دار می دهیم، تن به ذلت نمی دهیم »، سپاه حاکم مغول را در آن ولایت شکست دادند. قیام به سرعت گسترش یافت و سربداران پس از تصرف شهر سبزوار، حکومت خود را تأسیس کردند.

نکته: حکومت سربداران، پشتیبان مذهب شیعه بود.

۱۷- حکومت سربداران با یورش چه کسی به ایران از بین رفت؟ تیمور

۱۸- تیمور که بود و چه کرد؟ تیمور گورکانی یکی از فاتحان مشهور در تاریخ است که بخش وسیعی از آسیا را فتح کرد و امپراتوری تیموری را بنیان گذاشت. او خود را از خاندان چنگیز می دانست. تیمور در بی رحمی و خونریزی دست کمی از چنگیز خان مغول نداشت.

۱۹- کدام شهر پایتخت تیمور بود؟ سمرقند

نکته: تیمور در اندیشه فتح چین بود که مرگ، امانش نداد.

۲۰- تیمور کدام مناطق از کشور ما را فتح کرد؟ تیمور پس از آنکه بر ماوراءالنهر تسلط یافت، با سوء استفاده از اوضاع پریشان و آشفته ایران که بر هر گوشه آن خانی و سرداری حکومت می کرد، چندین مرتبه به کشور ما یورش آورد.

۲۱- در جریان حملات تیمور به ایران چه صدماتی به مردم وارد شد؟ عده زیادی تلف شدند و اموال و دارایی مردم غارت گردید.

نکته: تیمور، امپراتوری پهناوری را بنیان گذاشت که از مرزهای چین تا شام گسترش یافته بود.

۲۲- پس از تیمور چه کسی به حکومت رسید؟ شاهرخ

نکته: حکومت تیموریان سرانجام با ظهور حکومت صفویان در ایران از میان رفت.

درس شانزدهم: پیروزی فرهنگ بر شمشیر

۱- نیاکان ما چگونه بر روی ویرانه ها، شهرهای آباد ساختند؟ دانشمندان و بزرگان ایرانی با به جان خریدن خطرهای زیاد به مغولان نزدیک شدند. آنها می کوشیدند که خوی خشن و ویرانگر بیابانگردان مغول را مهار کنند و مانع خونریزی بیشتر شوند. بزرگان ایرانی همچنین تلاش می کردند که مغولان را با فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی آشنا کنند و راه و رسم کشورداری را به آنان بیاموزند.

۲- چند تن از بزرگان ایرانی در دربار مغولان را نام ببرید؟ خواجه نصیرالدین طوسی، خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی، عطاملک و شمس الدین محمد جوینی

۳- کدام دانشمند برجسته ایرانی به عنوان مشاور هلاکو خان منصوب شد؟ خواجه نصیرالدین طوسی

نکته: یکی از کارهای ارزشمند خواجه نصیر، تشویق هلاکو به ساختن رصدخانه مراغه بود.

۴- کدام دانشمند ایرانی به عنوان پزشک به دربار ایلخانان راه یافت؟ خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی

۵- چند مورد از اقدامات خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی در دوران وزارتش را نام ببرید؟ او خدمات فرهنگی و اجتماعی فراوانی انجام داد. یک نمونه بسیار مهم آن بنای رَبع رشیدی در تبریز

بود که شامل مؤسسات مختلف مانند مسجد، مدرسه، بیمارستان، خانقاه و کتابخانه می شد. خواجه این بنای عظیم را که تعداد زیادی از عالمان و پزشکان در آن اشتغال داشتند، وقف کرد.

۶- معروف ترین کتاب خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی چه نام دارد؟ جامع التواریخ رشیدی

۷- مغولان پیرو کدام ادیان بودند؟ مغولان هنگامی که به ایران هجوم آوردند دین واحدی نداشتند

عده ای از آنها هنوز به آیین گذشتگان خود اعتقاد داشتند و گروه دیگری پیرو آیین بودایی و دین مسیحیت بودند.

۸- مغولان چگونه مسلمان شدند؟ در دوران ایلخانان، مبلغان بودایی و مسیحی کوشش زیادی برای ترویج و گسترش آیین خود در ایران کردند، اما موفقیت چندانی کسب نکردند؛ زیرا مردم ایران اعتقاد محکمی به اسلام داشتند. سرانجام بر اثر کوشش عالمان و وزیران ایرانی، ایلخانان به دین اسلام درآمدند و مسلمان شدند.

۹- اقدامات غازان خان را نام ببرید؟

۱- غازان خان به تشویق و راهنمایی وزیر خود، خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی، اقدام به اصلاح امور اداری، مالی و قضایی کرد.

۲- این ایلخان، همچنین برای عمران و آبادانی تبریز بسیار کوشید. به روزگار او، شنب غازان در تبریز با دوازده بنای مهم مانند بیمارستان، مسجد، کاخ، مدرسه، کتابخانه و ... بر پا شد.

۱۰- چه کسی پایتختش را به سلطانیه منتقل کرد و موجب آبادی آنجا شد؟ سلطان محمد خدابنده

۱۱- آرامگاه اولجایتو که ، یکی از شاهکارهای معماری جهان اسلام است چه نام دارد؟ گنبد سلطانیه

۱۲- ایلخانان چه خدماتی به هنر و معماری ایران کردند؟ در دوران ایلخانان مغول نیز بناهای باشکوهی ساخته شد. این بناها از نظر عظمت و بلندی گنبدها و ایوان ها کم نظیر هستند. گچ بری و کاشی کاری های زیبا و اعجاب انگیز بناهای مذکور، حکایت از ذوق و نبوغ معماران ایرانی در آن زمان دارد.

۱۳- شاهرخ کدام شهر را به پایتختی برگزید؟ هرات

نکته: گوهرشاد، همسر شاهرخ از زنان نیکوکار بود که به عمران و آبادی توجه داشت. او بناهای

متعددی در هرات و مشهد ساخت که مسجد گوهرشاد در جوار حرم حضرت امام رضا یکی از آنهاست.

نکته: در دوره تیموریان، هنر نگارگری (نقاشی) و خوشنویسی شکوفا شد.

۱۴- کدام نسخه شاهنامه به سفارش بایسنقر میرزا نگارگری و تذهیب شد؟ شاهنامه بایسنقری

درس هفدهم: ویژگی های طبیعی آسیا

۱- قاره چیست؟ قاره ها خشکی های بزرگ و یکپارچه ای هستند که توسط دریاها از هم جدا می شوند.

۲- قاره های جهان را به ترتیب وسعت نام ببرید؟ آسیا، آفریقا، اروپا، آمریکای شمالی، آمریکای جنوبی، اقیانوسیه، قطب جنوب.

۳- چرا قاره قطب جنوب مسکونی نیست؟ قطب جنوب به سبب سرما و یخبندان شدید، مسکونی نیست و تنها محققان، کاوشگران و گردشگران را به خود جذب می کند.

۴- وسیع ترین و پرجمعیت ترین قاره جهان چه نام دارد؟ آسیا

۵- موقعیت جغرافیایی قاره آسیا را توضیح دهید؟ قاره پهناور آسیا از قطب شمال تا جنوب مدار استوا امتداد یافته است و بخش اعظم آن در نیمکره شمالی قرار دارد.

۶- قاره آسیا از سه طرف به کدام اقیانوس ها محدود می شود؟ از شمال به اقیانوس منجمد شمالی، از جنوب به اقیانوس هند و از شرق به اقیانوس آرام محدود می شود.

۷- قاره آسیا از چه طریق از آمریکای شمالی و آفریقا جدا می شود؟ قاره آسیا از طریق تنگه برینگ از آمریکای شمالی و از طریق کانال سوئز از قاره آفریقا جدا می شود.

۸- اوراسیا به کجا گفته می شود؟ در بین قاره های جهان، تنها دو قاره آسیا و اروپا به هم چسبیده اند به همین دلیل، بعضی از جغرافی دانان این دو قاره را یک قاره دانسته و آن را اوراسیا نامیده اند.

۹- کدام پدیده طبیعی مرز میان قاره آسیا و اروپا در نظر گرفته شده است؟ کوه های اورال

۱۰- مهم ترین اشکال ناهمواری قاره آسیا را نام ببرید؟ ۱- فلات های بلند و کوه های مرتفع ۲-

سرزمین های پست ۳- مجمع الجزایر آتشفشانی

- ۱۱- فلات های بلند آسیا را از غرب به شرق نام ببرید؟ آناتولی، ایران، تبت و مغولستان
- ۱۲- بلندترین قله جهان چه نام دارد و در کجا قرار دارد؟ قله اورست ۸۸۴۸ متر در رشته کوه هیمالیا
- ۱۳- کدام قله بام دنیا لقب داده شده است؟ قله اورست
- ۱۴- سرزمین های پست آسیا را نام ببرید؟ جلگه بزرگ سیری، جلگه گنگ و سند و جلگه چین.
- ۱۵- جلگه سیری از آبرفت کدام رود پدید آمده است؟ رود ینی سئی
- ۱۶- جلگه های پهناور شمال هند را نام ببرید؟ جلگه پهناور و حاصلخیز سند و گنگ
- ۱۷- رودها گنگ و سند از کدام رشته کوه سرچشمه می گیرند؟ رشته کوه هیمالیا
- ۱۸- جلگه های گنگ و سند کدام مناطق را در برمی گیرد؟ این جلگه پهناور شمال هند، بخش وسیعی از کشور پاکستان و بنگلادش را دربر می گیرد.
- ۱۹- دلتا چگونه به وجود می آید؟ گاهی رودها، آبرفت ها را در مصب خود انباشته می کنند و از انباشته شدن آبرفت ها در مصب رودها، سرزمین های مثلث شکلی به وجود می آید که به آنها دلتا (Δ) می گویند. با انباشته شدن دائمی آبرفت ها، دلتاها پیوسته توسعه می یابند و در آب دریا پیش می روند.
- ۲۰- زندگی در کنار دلتاها چه مزایا و معایبی دارد؟ به طور کلی دلتاها زمین های مناسبی برای کشاورزی بوده و جمعیت انبوهی را در خود جای داده اند. با این حال ساکنان این دلتاها همواره در معرض خطراتی چون طوفان های دریایی، طغیان رود و سیلاب هستند.
- ۲۱- دلتای بنگال از آبرفت کدام رودها پدید آمده است؟ براهماپوترا
- ۲۲- جلگه چین از آبرفت کدام رود پدید آمده است؟ رود یانگ تسه کیانگ
- ۲۳- سه مجمع الجزایر آتشفشانی مشرق و جنوب شرقی آسیا را نام ببرید؟ مجمع الجزایر ژاپن، فیلیپین و اندونزی
- نکته: مجمع الجزایر آتشفشانی آسیا از نوع ناهمواری های جوان است.
- ۲۴- مجمع الجزایر آتشفشانی آسیا چه ویژگی هایی دارند؟ کوه های آتشفشانی زیادی در آنها مشاهده

می شود. همچنین در این مناطق، زمین لرزه های بسیاری رخ می دهد. بنابراین کشورهای که در این منطقه واقع شده اند، همواره در معرض بلایای طبیعی چون زمین لرزه، سونامی و فعال شدن کوه های آتشفشانی هستند.

۲۵- دما در مناطق مختلف آسیا چگونه است؟ ۱- در سرزمین های مجاور قطب شمال در سیبری، هوا در تمام روزهای سال سرد و دارای یخبندان های طولانی است.

۲- بخش های داخلی و مرکزی آسیا، آب و هوای قاره ای یا بری دارند. در این نوع آب و هوا، زمستان ها بسیار سرد و تابستان ها بسیار گرم و خشک است.

۳- سرزمین های مجاور دریاها از دریای سرخ تا جزیره تایوان در شرق چین، آب و هوای گرم دارند.

۲۶- به طور کلی از نظر بارش آسیا را می توان به چند بخش تقسیم نمود؟ الف) آسیای مرطوب (سبز) ب) آسیای خشک

۲۷- آسیای مرطوب شامل کدام نواحی است؟ سرزمین های مشرق، جنوب و جنوب شرقی آسیا که در معرض بادهای موسمی (مونسون) قرار دارند آسیای سبز را تشکیل می دهند.

۲۸- وزش بادهای موسمی چه اثراتی دارد؟ این بادهای که در اواخر بهار و فصل تابستان از اقیانوس ها به سمت خشکی می وزند، موجب ریزش باران فراوان در این ناحیه می شوند. زندگی روستایی و کشاورزی به ریزش این باران ها بستگی دارد و در صورت بارش کم یا نامنظم، کشاورزان خسارت می بینند. البته ریزش های شدید باران های موسمی نیز گاهی موجب طغیان رودخانه ها و بروز سیل در این منطقه می شوند.

۲۹- آسیای خشک شامل کدام نواحی است؟ سرزمین های مغرب و جنوب غربی آسیا شامل عربستان، داخل فلات آناتولی و فلات ایران و همچنین آسیای مرکزی به ویژه بیابان گبی از نواحی خشک آسیا محسوب می شوند.

درس هجدهم: ویژگی های انسانی و اقتصادی آسیا

نکته: ۶۰ درصد جمعیت جهان در آسیا زندگی می کنند.

نکته: جمعیت در همه جای این قاره پهناور، یکسان توزیع نشده است.

۱- در کدام نواحی آسیا جمعیت کمتری زندگی می کنند؟ نواحی مرتفع چون فلات تبت و هیمالیا و بیابان های وسیع، خالی از جمعیت یا کم جمعیت است.

۲- کدام نواحی آسیا جمعیت بیشتری دارند؟ در جنوب و جنوب شرقی آسیا، جمعیت انبوهی به طور متراکم زندگی می کنند.

۳- دو کشور پرجمعیت آسیا را نام ببرید؟ چین و هند

۴- متراکم ترین منطقه جهان از نظر جمعیت کجاست؟ جزیره جاوه در اندونزی متراکم ترین منطقه جهان از نظر جمعیت است. در این جزیره کوچک ۱۴۱ میلیون نفر (یعنی به اندازه جمعیت کشور روسیه) سکونت دارند.

نکته: بیشتر جمعیت آسیا از نژاد زردپوست و بقیه سفیدپوست هستند.

نکته: آسیا مهد ادیان بزرگ جهان است.

۵- دین های بزرگ آسیا را نام ببرید؟ یهود، مسیحیت و اسلام

۶- چند درصد مسلمانان جهان در آسیا زندگی می کنند؟ ۶۰ درصد

۷- خاستگاه اصلی دین اسلام کجاست؟ اگرچه خاستگاه دین اسلام کشور عربستان است، اما اسلام به تدریج همه کشورهای آسیای غربی را دربر گرفته و سپس به آسیای مرکزی و مشرق و جنوب شرقی آسیا نیز راه یافته است.

۸- کدام ادیان به تازگی در آسیا پیروانی یافته اند؟ ۱- آیین برهمنی در شبه جزیره هند.

۲- آیین بودا که خاستگاه اصلی آن نیز هند است اما در کشورهای شرق آسیا چون چین، ژاپن، کره و تایلند انتشار یافته است.

نکته: بخش عمده ای از مردم آسیا به کار کشاورزی مشغولند.

۹- مهم ترین محصول کشاورزی آسیا چیست؟ برنج

۱۰- چند درصد برنج جهان در آسیا تولید می شود؟ ۹۰ درصد

۱۱- ۹۰ درصد برنج جهان در آسیا تولید و در همین قاره مصرف می شود. چرا؟ به دلیل جمعیت زیاد این قاره

۱۲- مهم ترین کشورهای تولید کننده برنج در آسیا را نام ببرید؟ چین، هند، پاکستان، تایلند،

اندونزی، فیلیپین، بنگلادش و ویتنام

نکته: مهم ترین کشور صنعتی آسیا، ژاپن است

نکته: ژاپن و روسیه عضو کشورهای گروه هشت هستند.

۱۳- بیره‌ای اقتصادی آسیا عنوان کدام کشورهاست؟ چهار کشور کره جنوبی، تایوان، هنگ کنگ (بخشی از چین امروزی)

۱۴- چرا بیره‌ای اقتصادی آسیا به این نام مشهور شده اند؟ زیرا توانسته اند، صادرات را هدف اقتصادی خود قرار بدهند و از این راه درآمد بسیار زیادی به دست بیاورند. این کشورها به خصوص در تولید و صدور لوازم الکترونیکی و رایانه ای، لوازم خانگی و اتومبیل پیشرفت زیادی کرده اند.

۱۵- کدام پدیده در آسیا موجب تداوم مهاجرت از روستا به شهر شده است؟ تحولات اقتصادی

۱۶- پرجمعیت ترین شهر آسیا کجاست؟ توکیو پایتخت ژاپن

۱۷- دو مورد از جاذبه های گردشگری آسیا را نام ببرید؟ دیوار چین، تاج محل در هند

۱۸- اطلس چیست؟ اطلس، کتابی است که مجموعه ای از نقشه ها در آن گردآوری شده است. در برخی از اطلس ها، نمودارها و تصاویری نیز مشاهده می شود.

۱۹- انواع نقشه ها را نام ببرید؟ نقشه های طبیعی (رشته کوه، فلات، دریاها) نقشه های سیاسی (مرز کشورها، استان ها، پایتخت ها و...)

درس نوزدهم: ویژگی های منطقه جنوب غربی آسیا

۱- منطقه جنوب غربی آسیا شامل چه محدوده ای از این قاره است؟ این منطقه را می توان تقریباً درون یک مثلث جای داد به طوری که اضلاع این مثلث از تنگه بُسفر و داردانل در ترکیه تا کوه های پامیر در مشرق و از آنجا تا خلیج عَدَن و بابُ المَندَب را دربر می گیرد.

۲- سرزمین های مرتفع منطقه جنوب غربی آسیا را نام ببرید؟ کوه های بلند ایران که به ارتفاعات ترکیه و قفقاز می پیوندند.

۳- سرزمین های پست و جلگه ای منطقه جنوب غربی آسیا را نام ببرید؟ جلگه بین النهرین در غرب ایران و جلگه سند در شرق ایران

۴- جلگه بین النهرین و سند از آبرفت کدام رودها پدید آمده اند؟ جلگه بین النهرین از آبرفت رودهای دجله و فرات و جلگه سند از آبرفت رود سند به وجود آمده است.

۵- نواحی پست و خشک جنوب غربی آسیا کدامند؟ بیابان بزرگ عربستان، دشت کویر و دشت لوت

نیز از نواحی پست و خشک این منطقه هستند. بیابان بزرگ عربستان، ربع الخالی در شبه جزیره عربستان حدود ۶۴۰/۰۰۰ کیلومتر مربع یعنی تقریباً ۲/۵ برابر کشور انگلستان، وسعت دارد.

۶- چه عواملی موجب شکل گیری آب و هواهای گوناگون در منطقه جنوب غربی آسیا شده است؟ وسعت زیاد و تنوع ناهمواری ها

۷- نواحی مرتفع و کوهستانی جنوب غربی آسیا چه ویژگی هایی دارند؟ در زمستان آب و هوای سرد و در تابستان آب و هوای معتدل دارد. بارش برف و باران فراوان موجب پدید آمدن پوشش گیاهی فراوان در دامنه کوه ها شده است.

۸- چه نوع آب و هوایی در بخش های وسیعی از منطقه جنوب غربی آسیا دیده می شود؟ آب و هوای گرم و خشک یا نیمه خشک

۹- چه مسئله ای باعث اختلاف و نزاع میان کشورهای جنوب غربی آسیا شده است؟ کمبود آب شیرین
۱۰- سرزمین های ساحلی منطقه جنوب غربی آسیا چه نوع آب و هوایی دارند؟ سرزمین های واقع در سواحل گرم خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند و دریای سرخ، آب و هوای گرم دارند اما رطوبت هوا به دلیل نزدیکی به دریا زیاد بوده و حالت شرجی به وجود آورده است.

۱۱- منظور از آب و هوای مدیترانه ای چیست؟ سرزمین های واقع در اطراف دریای مدیترانه، آب و هوای مدیترانه ای دارند. در آب و هوای مدیترانه ای زمستان ها معتدل و پرباران و تابستان ها گرم و خشک است.

نکته: منطقه جنوب غربی آسیا یکی از نخستین کانون های تمدنی جهان است.

۱۲- پرتکلم ترین گروه های زبانی در منطقه جنوب غربی آسیا را نام ببرید؟ زبان های عربی، فارسی، ترکی و اردو

۱۳- کدام منطقه کانون ظهور ادیان توحیدی بوده است؟ منطقه جنوب غربی آسیا

۱۴- چند درصد مردم منطقه جنوب غربی آسیا مسلمانند؟ ۹۰ درصد

نکته: منطقه جنوب غربی آسیا قلب تمدن اسلامی محسوب می شود.

۱۵- فعالیت های اقتصادی کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا را توضیح دهید؟ اغلب کشورهای منطقه جنوب غربی آسیا دارای ذخایر نفت و گاز، این ثروت خدادادی هستند، اما متأسفانه بیشتر آنها از

نظر اقتصادی به صادرات نفت وابسته بوده و ماشین آلات، مواد غذایی، دارو و انواع کالاهای مصرفی دیگر از کشورهای پیشرفته وارد می کنند.

۱۶- منبع درآمد کشور عربستان چیست؟ کشور عربستان علاوه بر صادرات نفت، همه ساله درآمد زیادی را از طریق مراسم حج و سفر میلیون ها زائر به این کشور نصیب خود می کند.

۱۷- کدام کشورهای جنوب غربی آسیا توانسته اند از طریق رونق گردشگری یا تجارت و بازرگانی خود را متحول کنند؟ ترکیه و امارات متحده عربی

۱۸- کدام کشورهای جنوب غربی آسیا به دلیل جنگ و نبود امنیت وضعیت چندان مناسبی ندارند؟ عراق و افغانستان

درس بیستم: ایران و منطقه جنوب غربی آسیا

۱- چرا منطقه جنوب غرب آسیا استراتژیک است؟ ۱- این منطقه در کانون اتصال سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا قرار دارد. آبراهه های مهمی چون تنگه های هرمز، بُسفر، داردانل و باب المندب در این منطقه قرار دارند. ۲- این منطقه، انبار مهم منابع انرژی در جهان است. ۳- این منطقه، کانون جهان اسلام است.

۲- وجود آبراهه ها چه اهمیتی برای منطقه جنوب غربی آسیا دارد؟ از طریق این آبراهه های مهم، دریاهای منطقه به یکدیگر می پیوندند و به آب های آزاد اقیانوس ها راه می یابند.

۳- چرا موقعیت بندرگاهی برای کشور های این منطقه با اهمیت است؟ چون استفاده از حمل و نقل ارزان کالاهای و انرژی را میسر می سازد.

۴- چرا منطقه جنوب غربی آسیا انبار انرژی جهان محسوب می شود؟ حدود دوسوم ذخایر شناخته شده نفت جهان و حدود یک سوم منابع گازی جهان در این منطقه قرار دارد که البته بخش بزرگی از آنها در منطقه خلیج فارس واقع است.

۵- کشورهای عمده صادرکننده نفت در منطقه جنوب غربی آسیا را نام ببرید؟ عربستان، ایران، عراق، کویت و امارات متحده عربی

۶- مقدس ترین شهرهای مسلمانان کدامند؟ مکه و مدینه

۷- پیمان سازمان همکاری اقتصادی بین چه کشورهایی بسته شده؟ و هم اکنون چند عضو دارد؟ پیمان سازمان همکاری اقتصادی (اِکو) که نخست در سال ۱۳۴۱ بین ایران، پاکستان و ترکیه بسته شد و

هم اکنون ده کشور منطقه عضو آن هستند.

۸- چرا جنوب غربی آسیا منطقه ای پرتنش است؟ (دو مورد)

- ۱- بخش عمده ای از منابع انرژی مورد نیاز کشورهای صنعتی و راههای مهم حمل و نقل دریایی در این منطقه واقع است. به همین دلیل این منطقه مورد توجه قدرت های بزرگ جهانی است.
- ۲- متأسفانه حکومت بعضی کشورهای منطقه به قدرت های بزرگ وابسته اند و از نظر سیاسی از آنها پیروی می کنند.

۳- رژیم اشغالگر قدس (اسرائیل) با حمایت آمریکا و انگلیس علاوه بر سرکوب مردم مظلوم فلسطین، به توطئه و دشمنی با مسلمانان کشورهای منطقه می پردازد.

۴- آمریکا، انگلستان و برخی کشورهای قدرتمند دیگر برای حفظ منافع خود در منطقه، در کشورهای وابسته، پایگاه های نظامی ایجاد نموده و در این پایگاه ها، تسلیحات نظامی مختلف انبار و نیروهای نظامی، مستقر کرده اند.

۹- در گذشته چه عاملی موجب رقابت و تلاش میان کشورهای قدرتمند در منطقه جنوب غربی آسیا می شده است؟ دسترسی به آب های خلیج فارس و اقیانوس هند

۱۰- ایران در منطقه جنوب غربی آسیا چه جایگاهی دارد؟ (دو مورد)

۱- مردم ایران به رهبری امام خمینی برای از بین بردن ظلم و ستم و برقراری استقلال، آزادی و جمهوری اسلامی، مبارزه کردند و انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ به پیروزی رسید. انقلاب اسلامی ایران الگویی برای مردم کشورهای دیگر است تا علیه ظلم و استبداد داخلی و قدرت های بزرگ خارجی به پا خیزند و چهره ای متعالی از اسلام به جهانیان عرضه کنند.

۲- کشور ایران اگر چه از اقوام مختلف تشکیل شده است، اما این اقوام همواره با یکدیگر وحدت و همبستگی داشته و از کشور دفاع کرده اند.

۳- کشور ایران از نظر وسعت دومین کشور وسیع و از نظر جمعیت نیز دومین کشور پرجمعیت آسیای جنوب غربی است.

۴- کشور ایران دارای منابع مهم انرژی است و از نظر داشتن منابع نفت، مقام چهارم و منابع گاز، مقام اول را در منطقه دارد.

۵- کشور ایران به دلیل داشتن سواحل طولانی و موقعیت بندرگاهی و دسترسی به آب های آزاد

جایگاه ممتازی در منطقه دارد.

۱۱ - طول سواحل ایران در جنوب چقدر است و از کجا تا کجا کشیده شده است؟ طول سواحل ایران در خلیج فارس و دریای عمان (مُکران) با در نظر گرفتن بریدگی های ساحل، ۲۰۴۳ کیلومتر است که از اروندرود در جنوب غرب تا تنگه هرمز و از آنجا تا بندر گواتر در جنوب شرق امتداد دارد.

۱۲ - مهم ترین جزایر ایران در خلیج فارس را نام ببرید؟ خارک، کیش، قشم، لارک، لاوان، تنب بزرگ، تنب کوچک، ابوموسی

۱۳ - جزایر ایران در خلیج فارس از چه نظر دارای اهمیت هستند؟ از نظر استخراج نفت، بازرگانی تجارت و نظامی

۱۴ - تنگه هرمز چگونه آبراهی است؟ یک آبراهه بین المللی است که همه کشورها حق دارند بر طبق قوانین رفت و آمد در تنگه ها با کشتی از آن عبور کنند.

۱۵ - اورشلیم کجاست؟ در کشور فلسطین، شهری کهن وجود دارد که مسلمانان به آن بیت المقدس (قدس) و یهودیان و مسیحیان به آن اورشلیم می گویند.

۱۶ - شهر بیت المقدس برای پیروان کدام ادیان مورد احترام است؟ چرا؟ این شهر برای پیروان سه دین بزرگ توحیدی (یهودیان، مسیحیان و مسلمانان) شهری مقدس و مورد احترام به شمار می رود زیرا خاستگاه پیامبران بزرگ بوده است.

۱۷ - سه مسجد مهم جهان اسلام را نام ببرید؟ مسجد الاقصی که در بیت المقدس قرار دارد، پس از مسجد الحرام در مکه، مسجد النبی در مدینه، سومین مسجد مهم اسلام است.

۱۸ - کدام مسجد در آغاز ظهور اسلام قبله اول مسلمانان بوده است؟ مسجد الاقصی

۱۹ - مقیاس چیست؟ مقیاس نقشه به ما نشان می دهد که فاصله های روی نقشه، بر روی زمین و در عالم واقعیت چقدر است. به عبارت دیگر مسافت های روی نقشه، نسبت به مسافت های واقعی روی زمین چقدر کوچکتر شده اند.

درس بیست و یکم: ویژگی های طبیعی و انسانی اروپا

۱ - اروپا از اطراف به کدام دریاها و اقیانوس ها محدود می شود؟ از شمال به اقیانوس منجمد شمالی، از جنوب به دریای مدیترانه و از شرق به دریای سیاه متصل می شود.

۲ - به طور کلی ناهمواری های اروپا به چند بخش تقسیم می شود؟ دو بخش: اروپای پیر و اروپای جوان

۳- اروپای پیر به کجا گفته می شود؟ در مناطق شمالی اروپا، فرسایش طولانی مدت موجب شده است که کوه ها کم ارتفاع و قله ها گنبدی شکل و دره ها باز باشند. در این منطقه، جلگه های پهناور و دریاچه های بسیار وجود دارد. از نظر زمین شناسی به این بخش وسیع از اروپا، اروپای پیر می گویند.

۴- اروپای جوان به کجا گفته می شود؟ در جنوب اروپا، چین خوردگی ها و رشته کوه های بلند دیده می شود. قله کوه ها، نوک تیز و دامنه کوه ها اغلب دارای شیب تند و دره های تنگ می باشد. به این منطقه اروپا که در آن آتشفشان ها و زمین لرزه هایی نیز رخ می دهد، اروپای جوان می گویند.

۵- دو رشته کوه اروپای جوان را نام ببرید؟ رشته کوه های آلپ و پیرنه

۶- بلندترین قله رشته کوه آلپ چه نام دارد؟ قله مون بلان با ارتفاع ۴۸۰۸ متر

۷- انواع آب و هوای قاره اروپا را نام ببرید؟ ۱- سرد و قطبی ۲- معتدل اقیانوسی ۳- مدیترانه ای ۴- قاره ای یا بری

۸- آب و هوای سرد و قطبی در کدام نواحی اروپا دیده می شود؟ بخش شمال قاره اروپا یعنی قسمت های شمالی شبه جزیره اسکاندیناوی و ایسلند به قطب شمال نزدیک هستند و آب و هوای قطبی و سرد دارند.

۹- کدام مناطق اروپا آب و هوای معتدل اقیانوسی دارند؟ مناطق مجاور اقیانوس اطلس نظیر انگلستان و ایرلند، آب و هوای معتدل اقیانوسی دارند و عبور جریان دریایی آب گرم گلف استریم از این سواحل در فصل زمستان موجب می شود که هوا ملایم تر شود.

۱۰- مناطق جنوبی اروپا چه نوع آب و هوایی دارند؟ مناطق جنوبی اروپا که در سواحل مدیترانه واقع شده اند (مانند کشورهای اسپانیا و ایتالیا) آب و هوای مدیترانه ای دارند.

۱۱- ویژگی آب و هوای مدیترانه ای چیست؟ این نوع آب و هوا زمستان های معتدل و مرطوب و تابستان های گرم و خشک دارد.

۱۲- آب و هوای قاره ای یا بری در کدام قسمت اروپا دیده می شود؟ مرکز و شرق اروپا به دلیل دوری از دریاها آب و هوای قاره ای یا بری دارد و میزان بارندگی در آنجا کم است.

۱۳- از رودهای دائمی و پرآب اروپا چه استفاده هایی می شود؟ از این رودها برای آبیاری زمین های کشاورزی، تولید انرژی الکتریکی و حمل و نقل و کشتیرانی استفاده می شود.

۱۴ - مهم ترین رودهای اروپا را نام ببرید؟ رودهای دانوب، ولگا، راین، دُن و الب

۱۵ - طولانی ترین رود اروپا چه نام دارد؟ دانوب

نکته: قاره اروپا اگرچه قاره ای کم وسعت است، اما یکی از متراکم ترین قاره های جهان محسوب می شود.

۱۶ - چه عواملی موجب تراکم بالای جمعیت در قاره اروپا شده است؟ شرایط مساعد طبیعی چون آب و هوای معتدل و ریزش باران کافی و رودهای پرآب و جلگه های پهناور از یک سو و پیشرفت در علم و فناوری از سوی دیگر،

۱۷ - چرا جمعیت اروپا روبه پیری می رود؟ زیرا رشد جمعیت در اروپا کاهش یافته و زاد و ولد در این قاره، کم شده است.

نکته: اروپائیان از نژاد سفیدپوست هستند.

۱۸ - بیشتر مردم اروپا پیرو چه دینی هستند؟ دین حضرت مسیح (ع)

۱۹ - سه مذهب بزرگ دین مسیح را نام ببرید؟ کاتولیک، پروتستان و ارتودوکس

نکته: کاتولیک ها از رهبر مذهبی و روحانی خود، پاپ که محل اقامت او در واتیکان است، پیروی می کنند.

۲۰ - بیشتر مسلمانان اروپا در کجا زندگی می کنند؟ شبه جزیره بالکان

۲۱ - وضعیت اقتصادی اروپا چگونه است؟ قاره اروپا از نظر اقتصادی پیشرفته است. میزان درآمد و سطح سواد و بهداشت و همچنین میزان طول عمر در این قاره، بالاست.

۲۲ - وضعیت کشاورزی اروپا چگونه است؟ کشاورزی، تقریباً در همه جای اروپا رایج است و با استفاده از ماشین آلات مدرن و شیوه های علمی صورت می گیرد.

۲۳ - کدام محصولات مدیترانه ای در جنوب اروپا کشت می شود؟ زیتون، مرکبات و انگور

۲۴ - دو مورد از کشورهای بزرگ تولیدکننده و صادرکننده فراورده های گوشتی و لبنی را نام ببرید؟ هلند و دانمارک

۲۵ - کشورهای مهم صنعتی اروپا کدامند؟ آلمان، فرانسه، انگلستان و ایتالیا

۲۶ - چرا کشورهای صنعتی اروپا واردکننده مواد اولیه مانند نفت، هستند؟ منابع زیرزمینی و معادن قاره اروپا نمی توانند نیازهای صنایع عظیم این قاره را برآورده سازند. به همین جهت کشورهای صنعتی

قاره اروپا به منابع و مواد اولیه کشورهای دیگر نیاز دارند و واردکننده مواد اولیه (مانند نفت) هستند.

۲۷- مهم ترین جاذبه های گردشگری اروپا را نام ببرید؟ سواحل طولانی و آفتابی، ورزش های زمستانی در کوه های آلپ و جاذبه های فرهنگی و تاریخی چون بناهای تاریخی، موزه ها، کلیساها.

۲۸- مهم ترین کشورهای اروپا از نظر جذب گردشگر کدامند؟ فرانسه، اسپانیا و ایتالیا

درس بیست و دوم: ویژگی های طبیعی و انسانی افریقا

نکته: قاره افریقا بعد از آسیا دومین قاره وسیع جهان است.

۱- قاره افریقا بین کدامیک از اقیانوس ها قرار گرفته است؟ اقیانوس هند و اقیانوس اطلس جنوبی

۲- موقعیت قاره افریقا را ذکر کنید؟ قاره افریقا در دو نیمکره شمالی و جنوبی گسترده شده و مدار استوا از وسط آن عبور می کند. این قاره از سواحل دریای مدیترانه تا دماغه امید نیک امتداد یافته است.

۳- قاره افریقا از طریق کدام تنگه ها و کانال از آسیا و اروپا جدا می شود؟ کانال سوئز و تنگه جبل الطارق

۴- قاره افریقا از نظر ناهمواری چه ویژگی هایی دارد؟ افریقا، فلاتی وسیع و کم ارتفاع است و کوه های بلند کمتر در این قاره، دیده می شود.

۵- تنها چین خوردگی مهم افریقا چه نام دارد؟ رشته کوه اطلس در شمال غربی این قاره

۶- قله های مرتفع افریقا را نام ببرید؟ قله های مرتفع کنیا (۵۲۰۰ متر) و کلیمانجارو (۵۹۰۰ متر) در شرق افریقا

۷- دریاچه های شرق افریقا چگونه به وجود آمده اند؟ دریاچه های زیادی در این منطقه وجود دارد که اغلب در اثر فرونشستن زمین یا شکستگی های بزرگ در پوسته زمین به وجود آمده است. این شکستگی ها موجب می شود که آبشارهایی در مسیر رود، پدید بیاید.

۸- سه دریاچه وسیع افریقا را نام ببرید؟ دریاچه ویکتوریا ، تانگانیا و نیاسا

۹- چرا کناره های افریقا برای پهلو گرفتن کشتی و ساختن بنادر مناسب نیست؟ برخلاف قاره اروپا که دارای بریدگی های زیادی در سواحل است، کناره های افریقا صاف و بدون بریدگی (خلیج) است.

از این رو کناره های این قاره برای پهلو گرفتن کشتی ها و ساختن بنادر چندان مناسب نیست.

۱۰- چرا قاره افریقا آب و هوایی گرم دارد و در بیشتر قسمت های آن زمستان دیده نمی شود؟

زیرا موقعیت افریقا به گونه ای است که مدار استوا از وسط آن عبور می کند و خورشید در طول سال در مناطق استوایی و اطراف آن تا مدار رأس السرطان و رأس الجدی تقریباً عمود می تابد.

۱۱- از نظر بارش، افریقا به چند بخش تقسیم می شود؟ دو بخش: افریقای مرطوب و خشک

۱۲- کدام مناطق، افریقای سبز نامیده می شود؟ نواحی اطراف خط استوا (از شمال تا دریاچه چاد و از جنوب تا رود زامبز) آب و هوای گرم و مرطوب دارد. در این منطقه باران فراوان می بارد.

۱۳- کدام مناطق، افریقای خشک نامیده می شود؟ چرا؟ هر چه از منطقه استوایی به سمت شمال و جنوب افریقا پیش برویم، از میزان باران و رطوبت کاسته شده و کم کم به آب و هوای گرم و خشک تبدیل می شود، به طوری که در شمال افریقا، صحرای بزرگ و در جنوب آن بیابان کالاهاری دیده می شود.

۱۴- رودهای مهم افریقا را نام ببرید؟ رودهای نیل، کنگو، نیجر، اورانژ و زامبز
نکته: رودهای پر آب افریقا در مصب خود جلگه ها و دلتاهایی ایجاد کرده اند.

۱۵- چرا رودهای افریقا برای کشتیرانی مناسب نیستند؟ زیرا برخی رودها در مسیر خود در جاهایی به شکست های بزرگ زمین برخورد می کنند که برای کشتیرانی مناسب نیستند.

۱۶- طولانی ترین رود جهان کدام است؟ رود نیل

۱۷- کدام مناطق افریقا خالی از جمعیت است؟ بخش های وسیعی از بیابان بزرگ افریقا و جنگل های انبوه استوایی

۱۸- چه عواملی از افزایش جمعیت در قاره افریقا جلوگیری کرده است؟ عدم رعایت بهداشت و شیوع بیماری های مختلف، خشکسالی ها و قحطی های پی در پی و جنگ ها.

۱۹- چه عواملی موجب بهبود رشد جمعیت و زاد و ولد در افریقا شده است؟ بهبود واکسیناسیون و بهداشت

۲۰- مردم افریقا از چه نژادهایی هستند؟ بیشتر مردم افریقا از نژاد سیاهپوست هستند. مردم شمال صحرای بزرگ افریقا که در مجاورت دریای مدیترانه زندگی می کنند و بخش کوچکی از جنوب قاره افریقا، سفیدپوستند.

۲۱- مردم قاره افریقا به چه زبان هایی صحبت می کنند؟ ساکنان کشورهای شمال صحرای بزرگ افریقا مانند مصر، الجزایر و مراکش به زبان عربی صحبت می کنند. مردم سایر کشورهای افریقایی

به زبان محلی یا به زبان کشورهای که قبلاً تحت نفوذ و استعمار آنها بوده اند (مانند فرانسوی یا انگلیسی) صحبت می کنند.

۲۲- بیشتر مردم کشورهای شمال آفریقا چه دینی دارند؟ مسلمان هستند.

۲۳- تعدادی از کشورهای مسلمان را نام ببرید؟ الجزایر، مصر، لیبی، سودان

۲۴- وضعیت اقتصادی آفریقا چگونه است؟ قاره آفریقا از نظر منابع طبیعی، ثروتمند است. در این قاره معادن نفت، طلا، الماس، مس و جنگل های عظیم وجود دارد. با این حال قاره آفریقا در مقایسه با سایر قاره ها به دلایلی از توسعه و پیشرفت بازمانده است.

۲۵- عوامل توسعه نیافتگی آفریقا به چند دسته تقسیم می شود؟ ۱- عوامل خارجی ۲- عوامل داخلی

۲۶- منظور از عوامل خارجی توسعه نیافتگی آفریقا چیست؟ از مهم ترین علل عدم پیشرفت قاره آفریقا، استعمار کشورهای اروپایی و غارت منابع آنها بوده است. امروزه نیز دخالت کشورهای قدرتمند در ایجاد جنگ ها و بحران ها در این قاره ادامه دارد.

۲۷- عوامل داخلی توسعه نیافتگی آفریقا را توضیح دهید؟ شرایط سخت محیطی (جنگل های انبوه، بیابان های وسیع، آب و هوای گرم)، شیوع بیماری ها، بیسوادی و آگاهی کم مردم، جنگ های داخلی و حکومت های وابسته و استبدادی نیز از علل عدم پیشرفت این قاره است.

۲۸- کشورهای آفریقایی بیشتر صادرکننده چه محصولاتی هستند؟ بیشتر صادرکننده محصولات معدنی و کشاورزی هستند و مواد اولیه برای کارخانه های کشورهای صنعتی تولید می کنند.

۲۹- محصولات کشاورزی آفریقا را نام ببرید؟ قهوه، کاکائو و کائوچو

نکته: در اطراف دره نیل مزارع پنبه وجود دارد.

۳۰- جاذبه های مهم گردشگری در قاره آفریقا کدامند؟ سواحل شمال آفریقا در کنار دریای مدیترانه، پارک های ملی (وحش) و آثار باستانی کشورهای قدیمی.

درس بیست و سوم: قاره آمریکا

۱- به کدام قاره ها بر قدیم می گویند؟ چرا؟ از گذشته های بسیار دور، سه قاره آسیا، اروپا و آفریقا، محل زندگی انسانها بوده اند. تا قبل از کشف سرزمین های نو تصور می شد که دنیا فقط به این سه قاره، محدود می شود. از این رو، به این قاره ها بر قدیم (خشکی های قدیمی) می گفتند.

۲- به کدام قاره ها بر جدید می گویند؟ چرا؟ منظور از بر جدید قاره آمریکا و گاه اقیانوسیه است

که خیلی دیرتر از آن سه قاره کشف و شناخته شد.

۳- موقعیت و وسعت قاره آمریکا را توضیح دهید؟ قاره آمریکا، قاره وسیعی است که از قطب شمال تا نزدیکی قطب جنوب کشیده شده است و در واقع به دو قاره کوچک تر، تقسیم می شود: آمریکای شمالی و آمریکای جنوبی.

۴- قاره آمریکای شمالی و جنوبی چگونه به یکدیگر متصلند؟ این دو خشکی بزرگ به وسیله خشکی باریکی که آمریکای مرکزی نامیده می شود، به یکدیگر متصلند.

۵- قاره آمریکا بین کدام اقیانوس ها قرار گرفته است؟ اقیانوس اطلس در شرق و اقیانوس آرام در غرب این قاره قرار دارد.

۶- اهمیت حفر کانال پاناما را توضیح دهید؟ تا قبل از ساختن کانال پاناما، کشتی ها برای عبور از اقیانوس اطلس به اقیانوس آرام، مجبور بودند آمریکای جنوبی را دور بزنند. اما بعدها با حفر این کانال، دو اقیانوس به هم مرتبط شدند.

۷- سه نوع ناهمواری در قاره آمریکا نام ببرید؟ الف) چین خوردگی های جوان و مرتفع ب) کوه های کم ارتفاع قدیمی ج) سرزمین های پست و جلگه ای.

۸- چین خوردگی های جوان و مرتفع آمریکا را نام ببرید؟ در آمریکای شمالی، رشته کوه های راکی (روشوز) و در آمریکای جنوبی، رشته کوه های آند.

۹- دو رشته کوه راکی و آند در کدام سمت قاره آمریکا و در امتداد کناره های کدام اقیانوس کشیده شده اند؟ در سمت غرب و در امتداد اقیانوس آرام.

۱۰- چرا در چین خوردگی های جوان آمریکا آتشفشان ها و زمین لرزه های فراوانی رخ می دهد؟ به دلیل ناآرام بودن پوسته زمین. آمریکای مرکزی و جزایر آنتیل نیز سرزمین آتشفشان ها و زمین لرزه ها است.

۱۱- کوه های کم ارتفاع و قدیمی آمریکا را نام ببرید؟ در شرق آمریکای شمالی، توده کوهستانی قدیمی «آپالاش» و در شرق آمریکای جنوبی، توده قدیمی «برزیل» قرار دارند. این توده ها ناهمواری های پیر و فرسایش یافته اند.

۱۲- سرزمین های پست و جلگه ای آمریکای شمالی و جنوبی را نام ببرید؟ در آمریکای شمالی، جلگه پهناوری از آبرفت های رود می سی سی پی به وجود آمده است. در آمریکای جنوبی نیز جلگه های

آمازون و پارانا از آبرفت های این دو رود تشکیل شده است.

۱۳- چرا در قاره آمریکا انواع آب و هوا و پوشش گیاهی به چشم می خورد؟ زیرا قاره آمریکا از قطب شمال تا قطب جنوب کشیده شده است.

۱۴- قاره آمریکا دارای چه نوع آب و هوایی است؟ ۱- سرد و قطبی ۲- معتدل اقیانوسی ۳- گرم و مرطوب ۴- گرم و خشک

۱۵- چه مناطقی از قاره آمریکا دارای آب و هوای سرد و قطبی است؟ نواحی نزدیک به قطب شمال در آمریکای شمالی و نواحی نزدیک به قطب جنوب در آمریکای جنوبی. همچنین بخش اعظم کشور کانادا در آب و هوای سرد قرار گرفته است.

۱۶- در چه مناطقی از قاره آمریکا آب و هوای معتدل اقیانوسی حکمفرما است؟ در سواحل قاره آمریکا به دلیل مجاورت با دو اقیانوس، آب و هوای معتدل اقیانوسی، حکمفرما است.

۱۷- چه مناطقی از قاره آمریکا دارای آب و هوای گرم و مرطوب است؟ نواحی نزدیک به مدار استوا در آمریکای مرکزی و جنوبی، آب و هوای گرم و مرطوب دارند. به همین سبب جنگل های انبوه آمازون در این ناحیه به وجود آمده است.

۱۸- آب و هوای گرم و خشک در کدام مناطق قاره آمریکا دیده می شود؟ در آمریکای شمالی، بیابان «نوادا» و در آمریکای جنوبی بیابان «آتاکاما» مانند سایر بیابان های جهان آب و هوای گرم و بسیار خشک دارند.

۱۹- رودهای مهم آمریکای شمالی و جنوبی را نام ببرید؟ در آمریکای شمالی رود می سی سی پی و در آمریکای جنوبی رود آمازون جریان دارد.

۲۰- رود می سی سی پی به کدام خلیج می ریزد؟ خلیج مکزیک

۲۱- پرآب ترین رود دنیا چه نام دارد؟ رود آمازون

۲۲- حدود چند درصد جمعیت جهان در قاره آمریکا زندگی می کنند؟ ۱۵٪

۲۳- چرا بیشتر جمعیت آمریکا در جلگه های حاصلخیز مثل می سی سی پی و بنادر و شهرهای ساحلی نزدیک به اقیانوس متراکم شده اند؟ زیرا خاک مناطق جلگه ای حاصلخیز بوده و برای کشاورزی مناسب است و از شهرهای ساحلی نیز برای کشتیرانی استفاده می شود.

۲۴- نژادهای مختلف قاره آمریکا کدامند؟ بومیان، سیاه پوستان، سفیدپوستان، دو رگه ها.

۲۵- منظور از بومیان قاره آمریکا چه کسانی هستند؟ به بومیان قاره آمریکا، سرخ پوست گفته می شود. کریستف کلمب وقتی به قاره آمریکا رسید آنها را هندی نامید. تاریخ آمریکا حکایت از سال ها کشتار و رفتار خشونت آمیز و غیرانسانی با سرخ پوستان دارد و امروزه جمعیت بسیار کمی از آنان باقی مانده اند که در این قاره، زندگی می کنند.

۲۶- سیاه پوستان قاره آمریکا چه کسانی هستند و با چه منظوری به این قاره آمده اند؟ سیاه پوستان آمریکایی در واقع فرزندان و نوادگان بردگان افریقایی اند که در دوران استعمار توسط اروپاییان به اجبار و برای کار در مزارع کشاورزی و معادن به این قاره آورده شدند.

۲۷- سیاه پوستان سال ها با چه هدفی جنگیدند؟ سیاهپوستان، سال ها علیه سیاست های تبعیض نژادی در آمریکا مبارزه کردند تا بتوانند حقوق برابر با سفیدپوستان به دست بیاورند و موفق شوند قوانین ظالمانه را تغییر دهند.

۲۸- چه کسانی قاره آمریکا را کشف کردند؟ سفید پوستان

۲۹- منظور از دو رگه ها در قاره آمریکا چه کسانی هستند؟ قاره آمریکا همواره قاره ای مهاجرپذیر بوده است. بنابراین عده زیادی از مردم این قاره، دورگه اند و از اختلاط نژادها و ملیت های گوناگون به وجود آمده اند.

۳۰- مردم در آمریکای شمالی به چه زبانی صحبت می کنند؟ زبان غالب مردم در آمریکای شمالی انگلیسی است (مانند دو کشور کانادا و ایالات متحده آمریکا)

۳۱- چرا در آمریکای شمالی فرهنگ آنگلو ساکسون غلبه دارد؟ به سبب مهاجرت انگلیسی ها به این بخش

۳۲- به کدام بخش آمریکا، آمریکای لاتین گفته می شود؟ چرا؟ در آمریکای مرکزی و جنوبی به سبب مهاجرت اسپانیایی ها و پرتغالی ها، زبان های اسپانیولی و پرتغالی غلبه دارد و چون ریشه این دو زبان لاتین است به آمریکای مرکزی و جنوبی، آمریکای لاتین هم گفته می شود.

نکته: اکثر مردم قاره آمریکا پیرو دین مسیح (ع) هستند.

۳۳- کدام مذاهب مسیحیت در آمریکای شمالی و جنوبی رواج دارد؟ در آمریکای شمالی، مذهب پروتستان و در آمریکای لاتین، مذهب کاتولیک رواج بیشتری دارد.

۳۴- ویژگی های اقتصادی آمریکای شمالی کدامند؟ (دو مورد)

۱- کشورهای ایالات متحده آمریکا و کانادا در آمریکای شمالی از نظر اقتصادی جزء کشورهای پیشرفته صنعتی جهان محسوب می شوند.

۲- این دو کشور جزء کشورهای گروه هشت هستند.

۳- کشاورزی ایالات متحده آمریکا، کشاورزی صنعتی و تجاری است.

۴- این کشور بزرگ ترین تولیدکننده (صادرکننده) گندم و ذرت در جهان و دارای دامداری های پیشرفته ای است که به تولید انواع گوشت و لبنیات می پردازد.

۵- کشورهای ایالات متحده آمریکا و کانادا از تولیدکنندگان و صادرکنندگان تجهیزات صنعتی و ماشین آلات، خودرو، صنایع غذایی، مواد شیمیایی و کالاهای الکترونیکی هستند.

۳۵- مهم ترین عواملی که موجب پیشرفت و توسعه آمریکای شمالی و تبدیل آن به یک قدرت بزرگ اقتصادی در جهان شده، کدامند؟ (دو مورد)

۱- اروپاییان مهاجر که به این سرزمین وارد شدند با خود دانش ها و مهارت ها و سرمایه هایی را به همراه آوردند و توانستند از منابع طبیعی و سرزمین های نو، به خوبی استفاده و پیشرفت کنند.

۲- آمریکای شمالی معادن زیرزمینی و منابع طبیعی فراوان، زمین های وسیع قابل کشت، رودهای پرآب و آب و هوای مناسب برای فعالیت های اقتصادی داشته است.

۳- در جنگ جهانی دوم، اغلب کشورهای اروپایی ویران شدند اما ایالات متحده آمریکا از جنگ دور بود و چندان آسیب ندید و توانست از رقیبان خود جلو بیفتد.

۴- پس از جنگ جهانی دوم، ایالات متحده آمریکا بر قدرت های اروپایی پیشی گرفت و جانشین آنها در تسلط و غارت منابع کشورهایی شد که قبلاً مستعمره اروپا بودند.

۵- آمریکا و کانادا طی سال های طولانی نیروهای متخصص و دانشمندان سایر کشورها را به کشور خود برای تحصیل و کار جذب کردند و از این راه توانستند به پیشرفت اقتصاد و صنعت خود کمک کنند. این امر باعث شده تا آن کشورها از وجود متخصصان و دانشمندان خود، محروم شوند و از نظر اقتصادی عقب بیفتند.

۳۶- چرا در ایالات متحده و کانادا شهرهای بزرگی رشد کرده اند؟ به دلیل رونق تجارت داخلی و جهانی

۳۷- پرجمعیت ترین شهر ایالات متحده کدام است؟ نیویورک

۳۸- مرکز اصلی سازمان ملل متحد در کجا قرار دارد؟ نیویورک

۳۹- وضعیت اقتصادی آمریکای لاتین چگونه است؟ آمریکای لاتین (آمریکای جنوبی و مرکزی) از نظر منابع طبیعی و ذخایر معدنی بسیار غنی است اما کشورهای آمریکای لاتین به دلایل مختلف نتوانسته اند به پیشرفت های صنعتی در حد آمریکای شمالی دست یابند.

۴۰- چرا کشورهای آمریکای لاتین نتوانسته اند به پیشرفت صنعتی مناسب دست یابند؟ استعمار از یک سو و وجود عقاید و باورهای غلط بین مردم و حکومت های وابسته به بیگانه و استبدادی در کشورهای آمریکای لاتین از مهم ترین این دلایل هستند.

نکته: کشورهای آمریکای لاتین اغلب تولیدکننده و صادرکننده مواد اولیه و صنعتی و محصولات کشاورزی هستند.

۴۱- کدام کشورهای آمریکای لاتین بزرگترین تولیدکنندگان محصولات استوایی چون قهوه و نیشکر هستند؟ آرژانتین، برزیل و کوبا

۴۲- کدام کشورهای آمریکای لاتین وضعیت اقتصادی بهتری دارند؟ برزیل، آرژانتین، ونزوئلا و کلمبیا

۴۳- جاذبه های گردشگری قاره آمریکا کدامند؟ (۴مورد) قاره آمریکا به دلیل تنوع بسیار زیاد محیطی و داشتن غارها، آبشارها، سواحل، جنگل ها و رودها، جاذبه های گردشگری طبیعی بسیار زیادی دارد و مراکز تفریحی، پارک ها و موزه های حیات وحش در کشورهای این قاره، فراوان اند. موزه ها، کاخ ها، مراکز خرید و نمایشگاه ها نیز گردشگران زیادی را از سراسر دنیا به خود جذب می کنند.

درس بیست و چهارم: قاره استرالیا و اقیانوسیه

نکته: اقیانوسیه کوچک ترین قاره کره زمین است.

۱- اقیانوسیه به کجا گفته می شود؟ برخی صاحب نظران، استرالیا و جزایری را که در نزدیکی آن در اقیانوس آرام قرار گرفته، اقیانوسیه می نامند و آن را یک قاره، محسوب می کنند. برخی دیگر استرالیا را قاره ای مستقل به حساب آورده اند.

۲- کدام قاره کم وسعت ترین و کم جمعیت ترین قاره مسکونی جهان است؟ استرالیا و اقیانوسیه

۳- قاره اقیانوسیه در کجا قرار دارد؟ در منتهی الیه جنوب شرقی قاره آسیا

۴- استرالیا از اطراف به کدام اقیانوس ها مربوط می شود؟ اقیانوس آرام در شرق و اقیانوس هند در غرب این قاره قرار دارند.

۵- یکی از جزایر مهم و بزرگ اقیانوسیه را نام ببرید؟ کشور نیوزیلند (زلاند نو)

نکته: استرالیا سرزمین اصلی قاره اقیانوسیه است.

۶- ویژگی های طبیعی قاره اقیانوسیه کدامند؟ استرالیا تقریباً سرزمینی هموار است. فقط در شرق این کشور، رشته کوه هایی به موازات ساحل کشیده شده است.

۷- بزرگ ترین صخره مرجانی دنیا در کجا قرار دارد؟ توضیح دهید. در شمال شرقی استرالیا بزرگ ترین صخره مرجانی دنیا، به شکل دیواری از آب های اقیانوس آرام سر برآورده است. این صخره بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر طول دارد و صدها نوع ماهی در ای نجا زندگی می کنند.

نکته: نیوزیلند، کشوری کوهستانی است.

۸- رشته کوه های نیوزیلند چه نام دارد؟ آلپ جنوبی

۹- بلند ترین قله نیوزیلند چه نام دارد؟ قله کوک

۱۰- ویژگی های انسانی قاره اقیانوسیه کدامند؟ استرالیا با وجود وسعت زیاد جمعیت بسیار کمی دارد. اکثریت جمعیت استرالیا و نیوزیلند را مهاجران اروپایی (انگلیسی و ایرلندی) تشکیل می دهند و درصد بسیار کمی از جمعیت نیز بومیان هستند.

۱۱- زبان رسمی مردم در استرالیا و نیوزیلند چیست؟ زبان رسمی استرالیا و نیوزیلند، انگلیسی است.

۱۲- چرا در کشور استرالیا زبان های مختلفی تکلم می شود؟ به دلیل مهاجرپذیر بودن.

۱۳- دین مردم در استرالیا و نیوزیلند چیست؟ استرالیا و نیوزیلند از کشورهای مسیحی محسوب می شوند، اگر چه پیروان سایر ادیان نیز در این کشورها زندگی می کنند.

۱۵- ویژگی های اقتصادی قاره اقیانوسیه کدامند؟ استرالیا و نیوزیلند جزء کشورهای پیشرفته صنعتی در جهان هستند. قاره استرالیا دارای منابع و معادن فراوانی است.

۱۶- چه عواملی موجب پیشرفت اقتصادی قاره استرالیا شده اند؟ مهاجران اروپایی با انتقال سرمایه و فناوری های خود به این سرزمین ها، موجب پیشرفت های اقتصادی در این قاره شده اند.

نکته: استرالیا تولیدکننده و صادرکننده بزرگ گندم در جهان است.

۱۷- وضعیت کشاورزی در استرالیا چگونه است؟ کشاورزی در این کشور به روش صنعتی و با استفاده از ماشین آلات، صورت می گیرد.

۱۸- مهم ترین محصولات صادراتی استرالیا و نیوزیلند چیست؟ استرالیا و نیوزیلند هر دو از مراکز مهم پرورش دام در جهان اند و محصولات دامی به ویژه گوشت و پشم، از صادرات مهم این دو کشور است.

۱۹- دو بندر مهم استرالیا را نام برده و بگویید از مراکز مهم کدام صنایع به شمار می روند؟ سیدنی و ملبورن دو بندر مهم استرالیا از مراکز مهم صنایع کشتی سازی و صنایع شیمیایی به شمار می روند.

۲۰- گردشگری در استرالیا چگونه است؟ استرالیا و نیوزیلند به دلیل وجود سواحل طولانی و تنوع محیطی و گونه های جانوری جاذبه های طبیعی زیادی برای گردشگران دارند.

«پایان»